

Jezuïeten

nr. 45 | lente 2016

Afgiftekantoor 3000 Leuven 1 * Erkenningsnummer P004583

Colofon

Jezuieten is een uitgave van de Vlaamse en de Nederlandse provincies van de Sociëteit van Jezus. Het verschijnt vier maal per jaar en is bedoeld voor familieleden, vrienden, weldoeners en geïnteresseerden.

Giften:

Het blad is in principe gratis.
Giften zijn altijd welkom.
Vermeldt a.u.b. uw postadres.

Voor Nederland:
Stichting St. Claverbond,
Amaliastraat 13, 2514 JC Den Haag.
IBAN: NL85INGB 0000 828 228
BIC: INGBNL2A

Voor Vlaanderen:
vzw Lessiusvereniging,
Koninginnelaan 141
1030 Brussel
IBAN: BE75 4352 0592 8151
BIC: KREDBEBB
Mededeling: tijdschrift *Jezuieten*

Redactie:

Ward Biemans SJ, Guido Dierickx SJ,
Walter Fabri SJ, Eduard Kimman SJ
en Carola Lexmond-Kiepe

Adres voor Nederland:
Carola Lexmond-Kiepe
p/a Amaliastraat 13
2514 JC Den Haag
c.lexmond@prov.jezuieten.org
tel. 070 364 2922

Adres voor Vlaanderen:
Walter Fabri SJ
Kortewinkel 10
8000 Brugge
walter.fabri@jesuits.net
tel. 050 47 00 26

Abonnementenadministratie:

Voor Nederland:
c.lexmond@prov.jezuieten.org

Voor Vlaanderen:
marc.vannieuwenhove@jesuits.net

Verantwoordelijk uitgever:

Jan Stuyt SJ
Koninginnelaan 141
B - 1030 Brussel

ISSN 0167-2967

Op de voorpagina:
Scène uit *Totaliter Aliter*.

FOTO: PIET LOMBAERDE

VOORWOORD

Het sneeuwt vandaag in Brugge maar de magnoliaknoppen zwellen. De lente is in het verschiet.

In de kijker dit keer Hugo Ongena, een hartelijk weerzien met een bescheiden medebroeder die in Antwerpen gedurende reeds 45 jaar bezieler is van Volkshogeschool Elcker-Ik. Op de voorpagina ziet u een sfeerbeeld van *'Totaliter Aliter'* een totaalspektakel bij gelegenheid van 400 jaar Carolus Borromeuskerk in Antwerpen. Paul Brouwers uit Ankara bericht over de weinige medebroeders die met hem in Turkije moeilijk werk verrichten. Samen met JRS worden zij er geconfronteerd met de huidige vluchtelingenstroom. Heeft u *'DeVideovandePaus'* al gezien? Meer in dit nummer. Wie graag *'De kunst van het theedrinken'* leert kennen, verwijst ik naar de rubriek *'jezuïet in opleiding'*. Bart Baele vertelt u er meer over. Nieuwsgierig mag u ook zijn naar een schilderij uit Leuven. De vertrouwde rubrieken ontbreken niet. Een kleurrijke lente toegewenst.

INHOUDSOPGAVE

ACTUALITEITEN *Totaliter Aliter*, jezuïetentoneel helemaal anders? –

<i>Philippe Van Goethem</i>	3
Diakenwijding van zes jezuïeten in Londen – <i>Ward Biemans SJ</i>	4
Tentoonstelling: Pieter Jan De Smet SJ en de Indiaanse tragedie	5
Inzegening gerestaureerd Mariabeeld (Bruul, Mechelen) – <i>Frans Mistiaen SJ</i>	6
QUICK SCAN Paul Smits van Waesberghe SJ – <i>Eduard Kimman SJ</i>	7
WERELDWIJD Onderwijs op alle niveaus – <i>Boom Martinez SJ</i>	8
Jarige JRS start onderwijscampagne	10
KORTE BERICHTEN	11
WERELDWIJD Paul Brouwers SJ over het dagelijks leven in Ankara	16
IN DE KIJKER Hugo Ongena en vijfenveertig jaar Elcker-Ik – <i>Walter Fabri SJ</i>	18
KUNST Unieke identificatie: 17de-eeuwse vrouwelijke schilder maakt portret van missionaris die uit China komt – <i>Nicolas Standaert SJ</i>	20
BOEKEN De Jezuieten - Hun geschiedenis van Ignatius tot heden – <i>John O'Malley SJ</i>	21
SOCIALE MEDIA De video van de Paus – <i>Nikolaas Sintobin SJ</i>	22
IN MEMORIAM Wim Goossens SJ, Jan Kerkhofs SJ, Albert Rutten SJ, Jan Willem Schneider SJ, Gerard Verbraeken SJ	23
JEZUÏET IN OPLEIDING Bart Baele SJ	26
ACTIVITEITEN	27

ACTUALITEITEN

Totaliter Aliter, jezuïetentoneel helemaal anders?

Bij de 400^e verjaardag van de jezuïetenkerk in Antwerpen, vandaag gekend als Carolus Borromeus, vroeg de kerkfabriek aan het Onze-Lieve-Vrouwecollege om mee te werken aan de viering van die verjaardag. De aloude traditie van het jezuïetentoneel indachtig, leek dit wel een boeiende ervaring.

Kan men zich trouwens een mooier decor wensen dan deze barokparel en de Italiaans ogende piazza? Maar tegelijk hield de vraag ook een enorme uitdaging in, zowel op inhoudelijk als vormelijk vlak. Het beoefenen van de toneelkunst als oefening in de welsprekendheid is in de Vlaamse colleges wat weggedeemsterd en de nadruk is geëvolueerd van het zuivere woord naar het meer visuele. Inspiratie zoeken in de thema's van het verleden was dus niet aangewezen, we zouden kiezen voor iets totaal anders, *totaliter aliter*.

Om het spektakel te realiseren dat we voor ogen hadden, was er geen *pater choragus*, eertijds schrijver-regisseur, ter beschikking. Het zou dus geen solo-werk worden maar de prestatie van een heel team. Externen, oud-leerlingen, leerlingen en leerkrachten hebben zich maandenlang en meestal in hun vrije tijd, ter beschikking gesteld. Velen met bijzondere gaven op gebied van enscenering, muziek, dans,

klank- en geluidsregie, kostumering en grime. Maar de meesten vaak enkel gedreven door hun enthousiasme en enorme bereidwilligheid.

Plein én kerk vormden de scène, toeschouwers werden van bij aanvang actieve getuigen, geen passieve toeschouwers. Vuurspuwers op het plein vormden de aanhef tot het spektakel, de suisses met hun hellebaarden en lantaarns verzorgden de intrede en namen in hun zog het publiek mee, 'ter viering'. Een viering, *totaliter aliter*, vol met knipogen naar de traditie, met ironie en parodie en met de toeschouwer voortdurend actief betrokken. Geen stoelen, geen moment van rust; op ieder moment stond er wat te gebeuren. Niemand heeft het schouwspel op identieke wijze ervaren: andere gezichtspunten, andere auditieve waarnemingen, persoonlijke beleving. Heel veel respect voor de traditie en het werk van de jezuïeten maar onvermijdelijk, hier en daar, kritische bevraging.

Het spektakel werd vier keer opgevoerd met twee namiddagopvoeringen voor de Humanioraleerlingen. Voor leerlingen met minder theatrale ervaring was het 'totaliter aliter'-karakter van de voorstelling confronterend. Sommigen konden deze eigenzinnige *viering* niet goed plaatsen, bij gebrek aan referentiekader.

Voor de volwassenen op donderdagavond en zaterdag was er de omkadering door lezingen van Prof. Goran Proot (specialist in de traditie van het jezuïetentoneel van de 17^e eeuw), Ria Fabri en Piet Lombaerde en gidsbeurten doorheen het ignatiaanse verleden van Antwerpen en meer in het bijzonder de jezuïetenkerk.

Deze uitzonderlijke prestatie van een ganse college-gemeenschap kreeg door de dramatische gebeurtenissen in Parijs (aanslagen in de Bataclan en op terrassen van Parijs) onvoldoende belangstelling van de media en van het grote publiek. Bijzonder jammer want alle aanwezigen hebben hun grote waardering uitgedrukt voor het gebrachte totaalspektakel. De doelstelling, 'vorming van de totale mens' werd zeker gehaald! De traditie van jezuïetentoneel moet zeker verder gezet worden in de toekomst. We aanvaarden de opdracht!

*Philippe Van Goethem, algemeen directeur,
Onze-Lieve-Vrouwecollege, Antwerpen.*

Wouter belooft eerbied en gehoorzaamheid aan zijn hogere overste, terwijl hij zijn handen legt in die van de aartsbisschop Peter Smith.

Diakenwijding van zes jezuïeten in Londen

Op zaterdag 6 februari zijn in de Sacred Heartkerk in Londen zes jezuïeten in opleiding gewijd tot transeunt diaken, in voorbereiding op het priesterschap. Zij zijn allemaal bezig met hun studie aan Heythrop College. Eén van de pasgewijde diakens is Wouter Blesgraaf uit Nederland, die bezig is met zijn laatste jaar van de bachelorfase theologie. Wouter (*1981) heeft bijna zijn gehele vormingstijd als jezuïet doorgebracht in het Verenigd Koninkrijk, met uitzondering van de twee jaar waarin hij werkte voor de Jesuit Refugee Service in Brussel. De andere pasgewijde diakens zijn: Naveen Xavier Buchupalli uit Andhra Pradesh in het zuiden van India; Robert Deinhammer uit Salzburg, Oostenrijk; Markus Dreher van de Duitse jezuïetenprovincie; Kundong Benedict Kim uit Zuid-Korea, en Anup Ranjan Minj uit Jharkhand, India.

In zijn preek ging de aartsbisschop van Southwark, Peter Smith, in op de evangelielezing uit Johannes 15, 12-17 over de naastenliefde. 'Geen groter liefde kan iemand hebben dan deze, dat hij zijn leven geeft voor zijn vrienden.' Die naastenliefde, aldus de aartsbisschop, was zichtbaar in het leven van de heilige Paulus Miki en gezellen, martelaren van Japan, die op 6 februari in de Kerk worden herdacht. Zij hadden met aanvankelijk succes het evangelie verkondigd in Japan in de zestiende eeuw, maar werden daarna op gruwelijke wijze vervolgd en stierven dezelfde dood als Jezus Christus,

aan het kruis. In de Jezuiëtenorde is de missie altijd van groot belang gebleven, zoals ook blijkt uit de levensloop van de zes diakens. Zo heeft bijvoorbeeld Kundong uit Zuid-Korea in zijn regentietijd (vormingsjaren tussen de studies filosofie en theologie) gewerkt in Myanmar (Burma) en is Anup als Indiër ingetreden in de jezuïetenregio van Nepal, waar hij werkte als leraar economie in de vluchtelingenkampen. Overigens kan de zending van een jezuïet er ook in bestaan te gaan naar een plek in een binnenstad, waar de Sociëteit al een lange traditie van zendingswerk heeft opgebouwd. Zo zal Oostenrijker Robert Deinhammer de resterende tijd van zijn vorming in Londen gaan werken als diaken in de Farm Street parochie in het oude centrum van de stad.

In de viering kwam het internationale karakter van de Sociëteit van Jezus sterk naar voren. Dat bleek al aan het begin, toen de aanwezigen in zes talen werden welkom geheten en gevraagd werden mee te zingen en te bidden in de verder geheel Engelstalige liturgie. Na afloop werden alle aanwezigen gastvrij onthaald in de gymzaal van het naastgelegen Wimbledon college, een jezuïetenschool voor secundair onderwijs. Daarna werd het feest nog voortgezet voor de naaste familieleden en vrienden in de diverse Londense communautiteiten.

Ward Biemans SJ

Tentoonstelling: Pieter Jan De Smet SJ en de Indiaanse tragedie

Als missionaris bij de Indianen van het Columbia Plateau en de Plains is de jezuïet Pieter Jan De Smet (Dendermonde 1801–Saint Louis 1873) een bevoorrechte getuige van een belangrijke fase in de ontstaansgeschiedenis van de Verenigde Staten van Amerika. Van dichtbij maakt hij mee hoe de jonge natie aan haar grootscheepse westwaartse expansie begint. Die gaat ten koste van de oorspronkelijke bevolking, die in een recordtempo haar traditionele woongebieden en levenswijze, waarin de nomadische bizonjacht centraal staat, verloren ziet gaan.

Pater De Smet, bovenste rij, tweede van rechts, te midden van Indianen.

Schitterende negentiende-eeuwse indiaanse kledingstukken en wapenrusting illustreren de leef- en denkwereld van de Indianen, zoals door De Smet uitvoerig beschreven in zijn talloze brieven. Daarnaast worden De Smets reizen en Indiaanse ontmoetingen geëvoceerd met kaarten, tekeningen, schilderijen, foto's en documenten.

De tentoonstelling focust op de rol van De Smet, niet alleen als missionaris, maar ook als pleitbezorger van de Indianen, als advocaat van de vrede en

bemiddelaar met de Amerikaanse regering. De rode draad is het levensverhaal van De Smet, zijn reizen en talrijke ontmoetingen met de verschillende volkeren in het gebied ten westen van de Rocky Mountains en de vallei van de Boven-Missouri.

Wanneer De Smet en zijn kompanen bij de Indianen arriveren, willen zij aanvankelijk het reductiemodel van de jezuïeten in het zeventiende-eeuwse Paraguay doen herleven. Maar wanneer in 1848 goud in California wordt ontdekt, worden ook de Indiaanse woongebieden in het vruchtbare Oregon Territory massaal onder de voet gelopen. Er breken bloedige oorlogen uit tussen de Indianen, de blanke kolonisten en het Amerikaanse leger. Als bemiddelaar in dienst van de Amerikaanse overheid doet De Smet alles wat in zijn macht ligt om de Indianen te overtuigen vredesverdragen te tekenen. Als een van de weinige blanken die niet 'met gespleten tong' spreekt, geniet hij het vertrouwen van de Indianen. Maar hij moet toezien hoe de oorspronkelijke woongebieden van de Indianen steeds meer worden ingeperkt. De Smet sterft in 1873 en maakt het einde van de Indiaanse tragedie en de definitieve teloorgang van hun vrijheidsdroom bij de slag van Wounded Knee in 1890 niet mee.

De expo stopt niet bij het overlijden van De Smet, maar trekt het Indiaanse verhaal en dat van de talrijke missionarissen, die in zijn voetsporen traden, door tot vandaag. Een aantal van deze missionarissen ziet de waarde in van de Indiaanse cultuur en zij doen er, samen met hun Indiaanse informanten, alles aan om zoveel mogelijk van de taal en de tradities te bewaren. In een epiloog kan de situatie worden bekeken na het Indiaans reveil dat zich in de jaren 1970 heeft voltrokken. Tussen het katholieke en het Indiaans wereldbeeld wordt opnieuw naar synergiën gezocht, net als De Smet en zijn confraters van het eerste uur dat graag zouden gezien hebben.

De tentoonstelling is geopend tot en met 1 mei, van 10-17 uur, met uitzondering van de maandagen. Locatie: Provinciaal Cultuurcentrum Caermersklooster, Vrouwebroersstraat 6 – 9000 Gent. De toegang is gratis.

Bron: <http://blog.associatie.kuleuven.be/lucvints/tentoonstelling/> en www.caermersklooster.be

Inzegening gerestaureerd Mariabeeld (Bruul, Mechelen)

Op zondag 20 december 2015 werd het gerestaureerd Mariabeeld aan de gevel van de jezuïetenkerk Onze-Lieve-Vrouw van Leliëndaal in de Bruul te Mechelen plechtig ingezegend door pater overste Paul Van Looy SJ in aanwezigheid van de jezuïetenprovinciaal pater Johan Verschueren SJ.

De gevel van de kerk, gebouwd in 1664 door Lucas Faydherbe (Mechelen, 1617-1697), werd vorig jaar gerestaureerd. Het beeld in de nis van de gevel, in Avesnes-steen uit het midden de 18e eeuw, vermoedelijk gesculpteerd door Theodoor Verhaegen (Mechelen, 1700-1754), werd zopas gerestaureerd. Maria, met maansikkel aan haar voeten, (cf. Apoc. 6) wordt er afgebeeld met de scepter van het goddelijk gezag in de ene hand, terwijl zij met de andere hand Jezus helpt de wereld te verlossen. De jonge Jezus verplettert met zijn kruisstaf de kop van de

slang van het kwaad, die zich tussen de rotsen van de aarde een weg baant. De verlossing gebeurt onder de kracht van Gods Geest, gesymboliseerd door de duif in een stralenkrans.

De restauraties werden uitgevoerd in opdracht van het Jezuïetenhuis van Leliëndaal, met subsidiëring door het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse Overheid en begeleid door de dienst Monumentenzorg, schepenen Greet Geypen, van de Stad Mechelen. De gevel werd gerestaureerd door de firma Renotec (Geel), begeleiding Eveline De Haes, de beeldengroep door Geneviève Hardy (Antwerpen), begeleiding Sofie Stevens.

Bij de korte plechtigheid van de inzegening van dit prachtig Mariabeeld dankte pater Paul Van Looy alle burgers van de stad Mechelen die hadden bijgedragen tot deze geslaagde restauratie in de vernieuwde Bruul. Na het zingen van het lied 'O, Maria die daar staat' baden de aanwezigen nog volgend gebed:

*Maria, begenadigde,
behoed met uw stille zorg de rusteloze
voorbijgangers voor elk gevaar en bid om zegen
voor de bewoners van deze stad.*

*Jezus, Kind van Maria, Kind van mensen,
kijk welwillend neer op allen die in deze stad
opgroeien; versterk hun jeugdig enthousiasme en
hun blijde inzet voor goede projecten.*

*Heilige Geest, oorsprong van leven, bron van alle
goedheid, zegen alle gezinnen, versterk de zieken en
lijdenden, inspireer de bestuurders van deze stad
en schenk vrede en welzijn aan al haar bewoners.
Amen!*

Frans Mistiaen SJ

QUICK SCAN

Een gesprek met de nestor van de Nederlandse jezuïeten: Paul Smits van Waesberghe, 99 jaar.

Hoe heb je de jezuïeten leren kennen?

Dat was simpel. Ik ben de jongste uit een gezin van zes jongens en zes meisjes. Drie van mijn oudere broers werden jezuïet. Op mijn elfde leerde ik de paters kennen bij het toelatingsexamen voor het internaat in Katwijk aan de Rijn. Toen ik in september 1928 begon als intern, was het college verhuisd naar de Raamweg, Den Haag.

Wanneer noem je iemand een vriend?

Moeilijk. Dat is een groeiproces. Vertrouwdheid krijgen met elkaar. Over en weer. Elkaar vertellen over wat je meent, waar je vanuit leeft. Voor mij hier in huis zijn er enkele erg goede vrienden. Ik heb meer dan twintig jaar maandelijks een vijftal jezuïeten in Breda ontvangen. Nu komen ze hierheen. Dat noem ik: trouw.

Houd je van kunst, muziek?

Daar leef ik van! En van ritme. De benedengang in het Berchmanianum heeft een prachtige akoestiek. Als ik er loop, fluit ik. In dit opzicht ben ik erfelijk

belast. Vader was stichter van het Bredaas Mannenkoor. Het zit in me. Ik heb ook graag gedirigeerd. Dat zit in mijn bloed.

Wie is je meest bewonderde persoon?

Mijn Moeder. Toen ik als jongen wegging uit Breda naar het internaat in Den Haag, lag bij aankomst al een postkaart die ze voor mijn vertrek al had opgestuurd. Ik heb een foto op mijn kamer uit september 1936. Mijn broer Marcel was net priester gewijd. Ik mocht als novice eigenlijk niet naar zijn eerste Mis, maar het gebeurde toch. Daar sta ik in toog tussen mijn broers naast stralende ouders. Ik hoor Moeder zeggen: blijf er maar eenvoudig onder.

Wat is jouw idee van een gelukkig leven?

Dat ik op mijn 99ste nog behoorlijk gezond mag leven vind ik uitzonderlijk en een reden tot grote dankbaarheid. Maar de belangrijkste factor voor een gelukkig leven is dat je iets voor een ander mag betekenen.

Wie is Ignatius in je leven?

Hij was een sterke persoonlijkheid die in staat was vrienden te maken. Met die vrienden heeft hij de orde opgericht. Het is prachtig beschreven in het eerste boek van mijn broer Marcel: De Geest van Ignatius in zijn Orde. Daarom is een vriendschapsband zo ignatiaans. Gesterkt worden door het vertrouwen dat anderen je geven omdat ze iets herkennen in jou.

Heb je een levensmotto?

Van de liefde willen leven. Dat ik iets mag zijn voor een ander.

Onderwijs op alle niveaus

In de politiek in onze streken wordt vaak gezegd dat er meer moet worden gedaan aan de opvang van vluchtelingen in de eigen regio. De Jesuit Refugee Service (JRS) is daar al enige decennia mee bezig. Onderwijs op alle niveaus aan vluchtelingen in Afrika en Azië is daarbij een groeiend aandachtsgebied.

Het verlaten landschap wordt af en toe doorbroken door een doornstruik. Overall om je heen is zand, de duinenrij loopt kilometers door, zo ver als het oog reikt. Hier en daar afval van plastic flessen, en wat geiten die op zoek zijn naar voedsel. En dan plots hoor je het lachen van kleine kinderen, ze zwaaien naar je en glimlachen wanneer ze op weg zijn naar school, net zoals kinderen overall doen. Zo is de inscenering in 8 van de 12 vluchtelingenkampen in het oosten van Tsjaad waar de JRS verantwoordelijk is voor 56 kleuterscholen, 39 basisscholen, 7 scholen voor de onderbouw en 5 middelbare scholen. Naast het runnen van deze scholen sponsort JRS ook een project met de *École Normale d'Instituteur* van Abéché om leraren te trainen en hen de kwalificaties te verlenen voor alle 12 kampen in Oost-Tsjaad. Op het eind van de tweejarige cursus krijgen de leraren een beoordeling en indien deze positief is ontvangen zij een officiële leraarsbevoegdheid van de Tsjadische regering. In 2014 is de eerste groep van 167 leraren gekwalificeerd. Hoewel Tsjaad van alle JRS onderwijsprojecten het grootste is, heeft JRS een onderwijspresentie in 34 andere landen, waardoor 240.000 mensen worden bereikt. Dit is ongeveer een kwart van alle mensen die van JRS enige vorm van dienstverlening ontvangen.

Het educatieve werk van JRS varieert per regio, van het daadwerkelijk verantwoordelijk zijn voor het management in scholen zoals in Oost-Tsjaad en in Mae Hong Son in Thailand, tot aan de ondersteuning van het werk van anderen bij de bouw en het onderhoud van bestaande scholen in Zuid-Soedan. Informeel onderwijs en het leren lezen van volwassenen worden in de meeste JRS-projecten aangeboden. Lesmaterialen worden uitgedeeld aan jonge kinderen en bibliotheek- en internetdiensten worden aangeboden. Veel basisscholen bieden aanvullende voedingsprogramma's aan, om de kinderen te helpen alert te blijven en geconcentreerd op hun schoolwerk.

Veel stedelijke vluchtelingen en interne verdrevenen (mensen die binnen één land op de vlucht zijn), zoals in Nairobi en Johannesburg worden ondersteund met studiebeurzen om aan lokale scholen te studeren. In verschillende vluchtelingenkampen verleent JRS mogelijkheden voor hoger onderwijs, in samenwerking met *Jesuit Commons: Higher Education at the Margins* (JC:HEM).

Door te werken met JC:HEM is JRS in staat om mogelijkheden tot twee typen hoger onderwijs aan te bieden in gebieden waar deze anders niet beschikbaar zouden zijn. Het eerste programma is het *Community Service Learning Track* (CSLT), met een drie of zes maanden durende cursus Engels als vreemde taal, opleiding tot leerkracht basisonderwijs, psychosociale case management, gemeenschaps- en organisatieontwikkeling en kinderscherming. CSLT-programma's worden aangeboden in JRS-projecten in Malawi, Kenya, Jordanië, Tsjaad, Afghanistan, Thailand en Sri Lanka. Voor verder gevorderde studenten, die meestal een CSLT in het Engels hebben afgerond, biedt JRS een diploma (45 credits) aan in Vrije studies van de Regis-universiteit in de Verenigde Staten. Dit programma dat online wordt aangeboden, wordt voornamelijk onderwezen door docenten aan Jezuiten-universiteiten. Voor veel vluchtelingen is dit het enige programma dat mogelijkheden biedt tot hoger onderwijs.

Libanon

In Libanon werkt JRS met Syrische vluchteling-kinderen om ze voor te bereiden voor Libanese scholen, door het aanbod van Accelerated Learning Programs in het Engels en het Frans. Veel van deze kinderen zijn niet naar school gegaan sinds het begin van de Syrische crisis in 2012. Omdat het onderwijs in Libanon wordt aangeboden in drie talen (Engels en Frans zijn verplicht, naast Arabisch), beschikken Syrische kinderen niet over de noodzakelijke taalvaardigheden om deel te nemen aan het reguliere onderwijs met

Advocatuuropleiding voor jongeren in Amman, Jordanië. Bron: www.globaleducationfirst.org

hun leeftijdsgenoten. Het programma loopt zes tot negen maanden en hoewel het belangrijkste onderdeel taalonderwijs is, leren studenten ook over academische onderwerpen in het Arabisch.

Noord-Irak

Op uitnodiging van de lokale bisschop heeft JRS begin 2015 een nieuw werk opgericht in Noord-Irak, door het aanbieden van lessen in Ozal, bij Erbil, in een gebied met veel Christenen, Moslims en Yezidi's. Er wordt een geïmproviseerde school gebouwd voor 1000 leerlingen. JRS heeft tevens in de planning om onderwijsactiviteiten te verbreden naar de gemeenschappen van interne verdrevenen in de omliggende dorpen. Door het onderwijzen van Koerdisch, Engels en Arabisch hoopt JRS de weg te openen naar duurzame oplossingen in de toekomst voor tienduizenden intern verdreven kinderen die niet naar school gaan, hetzij door opname in het Koerdische scholensysteem, hetzij door verhuizing of terugkeer naar huis.

JRS heeft aan onderwijs prioriteit gegeven in Noord-Irak, omdat deze gemeenschappen van christenen en Yezidi's zeer waarschijnlijk lokale integratie zoeken en in Irak blijven. Zonder kennis van het Koerdisch is het voor hen onmogelijk om werk te vinden in Koerdistan. Kennis van het Engels vergroot hun

kansen om werk te vinden bij internationale bedrijven en kantoren.

Kenia

De JRS sponsort de eigen scholen in het Kakuma vluchtelingenkamp in het noordwesten van Kenya niet, maar er worden wel trainingsprogramma's aangeboden voor de plaatselijke leraren. Tot op heden ontvangen 100 leraren per jaar een training van JRS, terwijl zij in dienst zijn van het primaire en secundaire onderwijs in het kamp. Met de instroom van nieuwe vluchtelingen is er behoefte aan meer leraren en vergroot JRS haar inspanningen om het aantal getrainde leraren uit te breiden naar 200 per jaar.

Dit zijn enkele voorbeelden van de vele onderwijsactiviteiten van JRS, projecten die in de lange onderwijs traditie van de Sociëteit van Jezus staan. Het bieden van kwaliteitsonderwijs is een doorgaande invulling van het bevorderen van geloof en gerechtigheid, daar waar de nood het hoogst is.

Boom Martinez SJ, vertaling Ward Biemans SJ

Meer informatie over JRS vindt u op www.jrsbelgium.org
Voor JC:HEM: www.jc-hem.org

Jarige JRS start onderwijscampagne

In het kader van haar 35ste verjaardag wil JRS haar toewijding aan vorming en onderwijs kracht bijzetten door een nieuwe wereldwijde campagne te lanceren, die de leidraad zal blijven tot in 2020: de *Global Education Initiative*.

Dit betekent niet dat JRS louter les gaat geven in klaslokalen. JRS kijkt naar het menselijk potentieel in elke persoon, in elke activiteit en geeft doelgericht kwaliteitsonderwijs en vorming. Naast klassieke scholing voor kinderen en adolescenten, omvat onderwijs bij JRS immers ook training voor vrede en verzoening, vaardigheidsopleidingen om in het levensonderhoud te kunnen voorzien, pre-scholing, en geloofsonderwijs in kleine christelijke gemeenschappen. JRS wil dit aanbod nog verder verbreden.

Het *Global Education Initiative* wil de volgende vijf jaar het aantal ontheemden, dat onderwijs geniet bij JRS, brengen van het huidige 120.000 naar 220.000 in 2020.

JRS doet dit met een driedelige aanpak:

1. Door zich bij voorkeur tot de meest hulpbehoevenden te richten. Ervaring leerde JRS dat teenagers en jongvolwassenen het meest kwetsbaar zijn. Daarnaast wil JRS zich ook bekwaamen in onderwijs voor andere groepen. Bijvoorbeeld voor kinderen met speciale behoeften.
2. Door de ontwikkeling van een wereldwijde lerarenopleiding. Met de hulp van de meest gerenommeerde pedagogen uit de Arabische, Engelstalige, Franse en Spaanse wereld, wil JRS onderwijs bieden dat onderbouwd is met humane waarden en wijsheid.
3. Door de uitbouw van hoger onderwijs. Het *Global Education Initiative* is ambitieus maar hard nodig. Onderwijs als richtpunt nemen vraagt geldmiddelen. Daarom startten we met de campagne Mercy in Motion op 8 december 2015, het officiële begin van het Heilig Jaar van de Barmhartigheid. Het hele netwerk van de JRS-familie wordt gemobiliseerd: regio's, missieprocureren, provincies, jezuïeten-ngo's, scholen, parochies en anderen.

Europa

Terwijl de campagne voor het *Global Education Initiative* in volle gang is, bericht Jean-Marie Carrière SJ, directeur van JRS-Europa over de stand van zaken in enkele Europese landen:

Griekenland - eiland Lesbos. Hier komen de meeste vluchtelingen aan. JRS zet vrijwilligers in. Ze helpen bij de eerste opvang in een gehuurd lokaal; anderen helpen met vervoer naar de kampen; afspraken worden gemaakt met verschillende kerkgemeenschappen om de verdronkenen waardig te gedenken. In Athene organiseert JRS dagopvang in de jezuïetencommunity.

Macedonia. JRS bezoekt regelmatig het kamp van Gevgelija, aan de grens met Griekenland. We hebben nachtdiensten op het oog (dan zijn Ngo's afwezig); we blijven aanwezig in het open centrum van Skopje. De regering vraagt onze hulp in een nieuw kamp dat Gevgelija moet ontlasten.

Servië. We kregen financiële steun om er JRS op te starten. Die zal noodhulp geven aan trekkende vluchtelingen.

Kroatië. Een aanzienlijke groep vrijwilligers (sommigen uit Hongarije) versterkt de noodhulp van andere Ngo's in de kampen; JRS maakt deel uit van het liaison team van onder andere het Rode Kruis.

Slovenia. JRS heeft hier onvoldoende middelen om te functioneren; een eerste gift aan JRS in Slovenië werd daarom overgedragen aan Caritas-Slovenia.

Hongarije. Vrijwilligers bemannen een centrum voor niet-begeleide minderjarigen nabij Budapest. Het voornaamste project is hier de bewustmaking van studenten, leerkrachten en andere doelgroepen.

Duitsland. Juridische bijstand voor asielzoekers; vrijwilligerswerk; studenten zorgen er voor wat gezelligheid aan het onthaal.

Zweden. In samenwerking met andere parochies legt de jezuïetenparochie in Stockholm twintig vluchtelingen te slapen, twee nachten per week. JRS leidt ook 50 vrijwilligers op als 'gids' om vluchtelingen te helpen integreren.

België. Baudouin van Overstraeten, directeur van JRS-Belgium, laat weten dat er inmiddels zo'n 120 aanmeldingen zijn voor gastgezinnen en gastcommuniteiten. Er hebben ca. tien informatiebijeenkomsten plaatsgevonden voor hen die zich hebben aangemeld.

KORTE BERICHTEN

AMSTERDAM

Bart Baele heeft als minister van het Xaveriushuis een grote klus geklaard door de zolder op te ruimen, waar jarenlang oude meubelen, kapotte computers en televisietoestellen waren gedumpt. ✱ In februari is een boek verschenen van Ward Biemans, getiteld 'The heart and the abyss. Preventing Abortion' (Connor Court, 390 p., € 26,-). Het boek beschrijft de abortusproblematiek, in het bijzonder in het Verenigd Koninkrijk en Nederland, geeft een theologische en ethische analyse en reikt wegen aan ter bevordering van de abortuspreventie. Een samenvatting is te vinden op www.theheartandtheabyss.wordpress.com. ✱ Het 'Platform Ignatiaanse spiritualiteit' bracht naast de vertrouwde digitale adventsretraite ook een thematische audiobezinning uit rond de vluchtelingenthematiek: 'Vandaag moet ik in jouw huis verblijven'. ✱ In december nam Bart van Emmerik deel aan een Ignatiaans leiderschapscursus, georganiseerd door de Europese provinciaals. Aan de cursus deden zo'n twintig verantwoordelijken mee van verschillende jezuïetenwerken. ✱ Jos Moons is momenteel, in het kader van zijn promotieonderzoek, 750 toespraken aan het bestuderen van concilievaarders rond de Constitutie Lumen gentium van het Tweede Vaticaans Concilie. ✱ Paul Begheyn heeft een oriënterend bezoek gebracht aan Saint-Omer bij Lille, waar Pieter Laurens (1589-1664), stichter van de Amsterdamse 'Krijtberg', werd geboren. In deze Noord-Franse plaats waren er vóór de Opheffing van de orde colleges van de Engelse en Waalse jezuïeten; de fraaie gebouwen staan er nog. ✱ Wim Beuken pendelt tussen Leuven en Amsterdam, maar altijd ten dienste van de verspreiding van de Schrift. Hij is zich aan het voorbereiden op de Bijbelweek die hij op het Berchmanium gaat geven. Verder heeft hij een manuscript, 'Einleitung in das Buch Jesaja', naar de drukker gestuurd. ✱ Ed Redeker logeert regelmatig in de De Lairesestraat, om in Nederland voor het huis Arrupe in Brussel, waar hij minister is, Belgisch bier, koffiemelk en bijzondere broodjes te kopen.

BOECHOUT

Xaveriushuis in Capenberg

Capenberg is een rusthuis, maar velen van onze medebroeders zijn nog actief in de wijngaard des Heren. Frans Demeyer is er al elf jaar aalmoezenier met verzorgde vieringen op zondag en tal van uitvaarten. Hij gaat ook voor in het rusthuis De Pelikaan in Deurne en is daar al meer dan 20 jaar. Theo Fonteyn zorgt zeven dagen op zeven voor zijn ouder wordende mensen van de Dokken in Antwerpen. Hij viert er ook de weekeinddienst in zijn kapel. Charles Verhezen celebreert op weekdays in de kapel van Capenberg. Hij helpt ook met de vieringen in O.L.Vrouw Middelaars in Berchem en in Lier in de kapel van het H. Hart ziekenhuis. Charles begeleidt ook een aantal mensen en bestuurt mee de Ignatius Vereniging. Marc Van Nieuwenhove viert een week-einddienst in het rusthuis Cleo in Berchem. Mon Swaelen ontmoet regelmatig zijn vrienden priesterarbeiders met een recollectie in de Oude Abdij van Kortenberg. Jean De Bruyn viert de zondag met mensen die de kerk van de dominicanen niet vergeten zijn. Ward Dirven en Maurits Delbaere behartigen bij de bewoners van Capenberg het apostolaat van de vriendschap.

BRUGGE

Inigo

Per 1 januari hebben wij een nieuwe overste: Pieter-Paul Lembrechts, reeds huisgenoot, maar nu aan het roer. Op de dag van zijn overname was hij echter in Molenbeek tijdens de vredeswandeling ingericht door de Sant' Egidio gemeenschap. Hugo Roef-faers verhuisde naar Mechelen. Geen reitjes meer maar de Bruul. Ook Bart Bosteels vertrok. Hij gaat terug zijn beste diensten aanbieden in Heverlee. Wij verliezen waardevolle krachten. ✱ Mensen in nood die in ons huis opgevangen worden voor enkele maanden, worden steeds jonger. Twintigers zijn geen uitzondering. Met een van hen lukte het verblijf niet meer. Hij werd meteen vervangen door een man uit Afghanistan. De wereld wordt klein. ✱ Leo De Weerd, algemeen gevangenis-aalmoezenier voor Vlaanderen, meer op pad dan thuis, ontving van de KBS een zestigtal exemplaren van de nieuwe Bijbelvertaling. ✱ Andere jonge twintigers vinden de hele dag door de weg naar de kamer van 'Tonny' (Cornoedus). Nog voor de voordeur goed en wel

open is, staan ze al boven. De nood is soms groot, Tonny's geduld groter. ✱ Tweemaal in de week, ontvangt Toon Ploem biechtelingen in de kapel. ✱ De jezuïetentraditie in Brugge wordt verder gezet. Tweemaal per week trekt Walter Fabri naar Drongen. Er is zoveel te doen. ✱ Peter van Gool komt morgen thuis van een zending in Duitsland. ✱ En wie kondigt er in februari zijn komst aan? Jan van de Poll.

BRUSSEL

Arrupe

De bureaus van pater provinciaal hadden al bij het begin van de winter van hier naar Antwerpen moeten verhuizen. In november 2015 volgens het precieze plan. Frank Deboosere, onze Vlaamse weerman voor de VRT, had het echter voorspeld: van 'winter' is toen weinig in huis gekomen. De eksters uit onze tuin voerden in december al hun paringsdans uit. En in januari kwamen de wilde aardbeienstruikjes tot bloei. Met Nieuwjaar was het verkassen naar de Stad aan de Schelde nog maar eens uitgesteld tot - wat zegden ze? - april 2016. Op voorspraak van Maria Tenhemelopneming, en met financiële ruggensteun van Ryanair, hopen we in elk geval op 15 augustus. Natuurlijke en bovennatuurlijke middelen worden voortdurend ingeschakeld om ooit bij een glaasje Elixir d'Anvers op deze historische uittocht te kunnen klinken. ✱ Er zijn nochtans redenen genoeg om het 'breliaanse universum' te ontvluchten. Op loopafstand van bij ons in Schaarbeek ligt de huurwoning waar bommen in elkaar werden geknutseld en nadien in Parijs tot ontploffing gebracht. Dreigingsniveaus 3 en 4... we weten er alles van ondertussen. Maar daarover willen we enkel uitweiden in flink-betaalde interviews en onder een schuilnaam. ✱ Pater Luc van den Steen heeft na een val met zware gevolgen helaas onze communautiteit moeten inruilen voor een nieuw onderkomen in Heverlee. We blijven hem heel dankbaar voor zijn opgewekte gezelschap, zijn attenties, en jaren van nederig dienstwerk op de Koninginnelaan. De Missieprocurer, waar Luc constant actief was, heeft haar manier van werken bij zijn vertrek weer eens moeten aanpassen. ✱ Redenen tot vreugde zijn er echter ook. Wij kregen een nieuwe compagnon: pater Jos Janssens. Jarenlang docent aan de *Pontificia Università Gregoriana* en

gevangenisaalmoezenier in Rome. Nu, terug in zijn vaderland, verblijft hij ons allemaal met geanimeerde anekdotes en met zijn stichtende toewijding in de Vlaamse pastoraal in en rond Koekelberg. En pater Hugo Carmeliet, woonachtig in Kuregem, is bij de jaarwisseling opnieuw onze overste. Zijn onderdanen reageerden vrij opgetogen; Hugo zelf met passende reserve. Ondertussen tovert onze minister en keukenchef schatten tevoorschijn uit oud en nieuw. Hij draagt vaderlijke zorg voor mens en dier. Dageelijks bevoorraadt hij een trouwe merel op het achterbalkon met licht gefermenteerde witte en rode druifjes. De zwarte vogel zwalpt telkens met onzekere wiekslag, maar met een dankbaar hart, huiswaarts onder het fluiten van vers 15 uit psalm 104.

DELFT

Stanislashuis

Intussen hebben onze nieuwe huisgenoten, de paters Ben Stoffels en Gerard Wilkens, hun draai gevonden. Ben is ingeschakeld in het missenrooster van de stad, en wordt door oude bekenden hartelijk welkom geheten. ✱ De Stanislaslezing ging dit jaar over de spiritualiteit van Henri Nouwen, gehouden door Stanislasteamlid Marianne Hoogervorst. Bezocht door zo'n dertig mensen. ✱ In de advent verzorgden Dries van den Akker en teamlid Gery van der Vlies voor een zeer aandachtig gehoor twee avonden rond het Weihnachtsoratorium van Bach. ✱ Vlak vóór Kerstmis gleed Gerard uit in onze kapel: heup gebroken. Ambulance gebeld. Een van de broeders kende onze locatie in het geheel niet: 'Wat is dit voor een woonhuis? Een klooster? Zijn jullie van de katholieke Kerk?' Terwijl hij zijn werk deed was hij vol belangstelling. Diende Gerard een pijnstillertoe: 'Bent u dus niet getrouwd? En hebt u daar nooit spijt van gehad?' Intussen is Gerard mede dankzij de goede zorgen van het Berchmanianum weer terug. ✱ Bert ten Berge besteedt de meeste zorgen aan de schoolvestiging voor beroepsopleiding in Rijswijk: kaarsjes branden voor overledenen met Allerzielen, waaraan ook hindoe- en moslim-kindertjes van harte meedoen; kerstvieringen; Open Dag, waar diezelfde leerlingen aan nieuwkomers uitleggen dat dit een school is met christelijke identiteit. De kandidaat-leerlingen mogen een kaarsje opsteken en daarbij opschrijven wat zij hopen voor het komend jaar.

GENT / DRONGEN

In het najaar van 2015 had Toon Suffys op de parochies zorgen en problemen om op te lossen. De vzw's van de verschillende parochies gaan alle hun eigen weg. Maar daar komen financiële en andere zorgen bij kijken. Na zeven jaar is het eindelijk gelukt een stuk grond te verkopen zodat de financiële zorgen voorlopig voorbij zijn. Maar nu zijn er steeds minder mensen die de verantwoordelijkheid willen opnemen in de verenigingen. De geëngageerde parochianen worden ouder en de jongere staan te druk in het gezinsleven of andere verbanden om daarnaast nog mee in de parochie een langdurig engagement op te nemen. ✱ De reorganisatie van de dekenaten en parochies in het bisdom Gent heeft als gevolg dat Toon twee parochies, Sint-Teresia van Avila en Sint-Antonius Abt, moet voorbereiden op het sluiten van de kerk en het aansluiten bij de nieuwe, grote parochie, Gent-Centrum. Dat doet pijn. Maar de hoop is dat wij op een waardige manier dat 'noodlot' zullen dragen. In juni 2016 gaat Sint-Antonius dicht en krijgt de kerk een andere bestemming. ✱ Toch zijn er ook mooie momenten. De persoonlijke contacten met mensen bij huwelijk, doop en begravenis zijn nog momenten om de hoop en de vreugde van ons christen zijn te beleven. Zo heeft Toon veel vreugde beleefd aan de digitale adventsretraite. Zowel in persoonlijk beleven als in de gesprekken met een kleine groep die rond de retraite vier maal samen kwam. Het was een mooie voorbereiding op Kerstmis.

HEVERLEE

Jezuïetenhuis

In onze vorige bijdrage konden we nog meedelen dat P. Gerard Verbraeken met hartproblemen uit Kinshasa was overgekomen. Onverwacht overleefde hij de laatste ingreep niet. Indrukwekkend was het afscheidsmoment toen zijn nog talrijke co-novicen de opgebaarde Gerard omringden. Wij namen ook afscheid van paters Wim Goossens en Jan Kerkhofs. Vele parochianen, oud-leerlingen en oud-scouts uit Borgerhout en Antwerpen kwamen een laatste groet brengen aan Wim. De uitvaart van Jan Kerkhofs deed onze kerk vollopen. Zus Anny verloor op vier maanden haar twee broers-priesters. Pater Paul w.p. was missionaris in Burundi en Congo. Jan was bijzonder verdienstelijk op onnoemlijk veel domeinen

door zijn inzet voor de Kerk in Europa en ver daarbuiten. Pater Jan Lambrecht schetste in zijn homilie het contrast tussen de laatste stille jaren van onze medebroeder en het betoverend succes van zijn collega aan de K.U. Leuven en in tal van initiatieven en organisaties. Prof. Johan Verstraeten belichtte de 'profetische' kijk van Jan op de toekomst van de Kerk in Vlaanderen en in de wereldkerk. ✱ Drie medebroeders gingen heen, drie anderen kwamen bij: Luc Van den Steen, Guido Cornelissen en Bart Bosteels. In de nieuwjaarsreceptie met het personeel werd benadrukt hoe vlug iedereen zich in ons huis 'thuisvoelt'. De feesten ontbraken niet. ✱ Na tuinman Jan Ebens gingen ook kok Georges Coose en Mariëtte Bruyninckx van de onderhoudsploeg op pensioen. Dat zorgt telkens voor gewaardeerde tafelgesprekken tussen de leden van de communautiteit en allen die voor ons werken, ons verzorgen, ons wel en wee delen. ✱ We leven in de communautiteit sterk mee met wat er in de provincie en in de Sociëteit gebeurt. Dat mocht ook pater provinciaal vaststellen tijdens het huisbezoek. ✱ Het belangrijkste is niet wat we nog allemaal doen. Dat aanvaarden is op gevorderde leeftijd vaak het moeilijkst. Vermelden we toch dat de exegetische activiteiten van Jan Lambrecht onverminderd verder gaan. Bij aanklikken van http://theo.kuleuven.be/nl/onderzoek/onderzoekers/lambrecht_jan (of gewoon Google 'Jan Lambrecht') kan je op de website van de theologische faculteit het resultaat van zijn opzoeken en bedenkingen volgen en zelfs online lezen. Ook onze oud-testamenticus Wim Beuken blijft sterk wetenschappelijk en apostolisch bij de Bijbel betrokken. Hij nam deel aan verschillende congressen, stuurde enkele dagen geleden samen met een Duitse collega een manuscript (Inleiding tot het Oude Testament) van ongeveer 300 blz. naar de drukker (Kohlhammer) en zal binnenkort de retraite leiden voor onze zustercommunautiteit van het Berchmanianum in Nijmegen.

LEUVEN

Dijlehof

Begin november werd voor de familieleden van de overleden bewoners uit het voorbije jaar een bezinning gehouden. In dat voorbije jaar waren er 25 bewoners overleden, waaronder onze medebroeder Harry Verkoyen. Intussen heeft onze communiteit de voldoening mogen ervaren van een kort maar hartversterkend huisbezoek van pater provinciaal. ✱ Elk van ons heeft ook rond de jaarwisseling een aangenaam bezoek kunnen brengen bij familie of goede vrienden. Raymond Jaecques bij zijn broer in Torhout, die zo pas zijn jubileum van 65 jaar huwelijk gevierd had. Frans Stoops bij zijn neven en nichten voor de viering van het 150e geboortjaar van (overleden) grootvader Bernardus in Baarle-Nassau. Bernard Verkissen naar Capenberg voor medebroeders van het dwarsverband 'Oostakker'. Jan Cornelissen en Leo Vandenabeele naar Romero in Antwerpen voor een ontmoeting met jaargenoten in de Sociëteit. En Carlos Holvoet naar Izegem, voor een soort afscheid van zijn ouderlijk huis, nu zijn zus Marie-Thérèse verhuist naar een Woon- en Zorgcentrum. ✱ Op Nieuwjaarsdag, tenslotte, waren wij alle zes in Heverlee om aan alle medebroeders ter plaatse een Zalig Nieuwjaar te wensen en te genieten van een feestelijk broederlijk samenzijn.

MECHELEN

Huis Leliëndaal

Een gebouw overleeft zijn bewoners maar ondertussen wordt het eveneens oud. Half oktober viel een deel van de zoldering van de garage op één van de auto's. Gelukkig waren het plasticen latjes, plaaster en isolatiemateriaal. Oorzaak: verrotting van draagbalken door insijpelend water uit het appartement er boven. Frans Mistiaen laat geduldig die sociaal verhuurde appartementen herstellen en opknappen. Frans is onze algemene klusjesman geworden. ✱ Het is een plezier om over de vlakke heraangelegde tuintegels te lopen. De tuinmannen kwamen de winterzorg uitvoeren en nu ligt de tuin er piekfijn bij. Zelfs de bloemen beginnen uit puur geneugte reeds op te schieten met dat milde weer. ✱ Last but not least, begin november was de restauratie van het Mariabeeld op de voorgevel van de kerk klaar, een prachtig resultaat. (zie

elders in dit blad) Half december werd eveneens de gerestaureerde verlichting geplaatst. En na de zondagviering van 20 december werd het beeld op straat ingehuldigd, samen met de mishoorders, in aanwezigheid van pater provinciaal Johan Verschueren, pater socius Jan Stuyt, de projectbegeleidsters van de stad en de restauratrice. Er volgde een kleine receptie voor alle aanwezigen. En ondertussen trachten de ouder wordende bewoners in dat oude huis actief te blijven. ✱ Op 25 oktober werd er nog eens een concert uitgevoerd in onze kerk. Het is altijd een huzarenstukje om een vleugelpiano door de tuin en de grote poort van de Mariagrot binnen te brengen. Georges Cerfontaine blijft met toewijding zorgen voor de kaarsen in die Mariagrot en voor de offerblokken achteraan in de kerk die regelmatig worden opengemaakt. ✱ Jos Alaerts is een meester in het ontvangen van bezoekers. ✱ We gaan niet herhalen welke weerkerende retraites, recollecties, bezinningen en begeleidingen Paul, Marc, Guy Borreman, Aimé De Vocht en Frans overal in het land geven. ✱ Ons huis wordt druk bezocht door mensen in nood. Marc houdt er zich mee bezig. ✱ Met hulp van zijn nog sterke medewerkers richtte Frans in de kerk de kerstboom op en plaatste hij zijn zelf getimmerde kerststal. Het mocht gezien worden. ✱ Marina, onze kokkin, nam in de jaarovergang veertien dagen vakantie. We slaagden erin haar helemaal zelf te vervangen. Bob Ceusters deed de was en de strijk, onze koks Paul, Marc, Bob, Jos en Frans kookten om beurt. Het liep als gesmeerd. ✱ Op 1 januari ontvingen we definitief onze nieuwe huisgenoot Hugo Roeffaers. Frans hielp hem om zich te installeren, tot en met een radiowekker die het uur projecteert op de zoldering en hem wekt met klassieke muziek. Het vraagt blijkbaar enig technisch doorzicht om het ding in te stellen. ✱ Op 5 januari hielden we een kleine nieuwjaarsreceptie met koffie en taart voor ons personeel: Marina en Wendy. Jos hield zelfs een kleine speech. ✱ Nomen est omen, is een van de Weveriaanse uitspraken. Pater Provinciaal nodigde afgevaardigden uit van de stad Mechelen en van het OCMW naast ons, om de kijken naar de leegstaande vleugel van Kerk en Wereld. Kunnen zij er een sociale bestemming aan geven? Op 14 januari kwam er een delegatie op bezoek. Je kan vermoeden welk teken dit is voor eerder pessimistisch ingestelde huisgenoten.

NIJMEGEN

Berchmanianum

Op 26 november hebben wij traditiegetrouw de patroon van onze communiteit gevierd met ons Berchmansfeest. Provinciaals en andere vertegenwoordigers van de verschillende religieuze-families van ons huis vergezelden ons daarbij. Onze eigen provinciaal voegde het luister toe door voor te gaan in de liturgie. Het was een gezellig en zeer geslaagd feest. En het was – naar wij aannemen – voor het laatst dat wij het in ons mooie huis aan de Houtlaan vierden. Volgend jaar zal het feest in een nieuw huis plaatsvinden, dat inmiddels ook heel mooi begint te worden. ✱ Minder feestelijk, maar ook heel mooi was de uitvaart van Jan Willem Schneider, die op 5 december overleed. In de preek getuigde Jan Bentvelzen van diens diepe geloof. Met zijn rondborstigheid was Jan Willem Schneider een opvallende persoonlijkheid in huis, waar hij wordt gemist en dat nu een beetje stiller geworden is. ✱ Gelukkig hebben wij ook in deze periode echter weer nieuwe huisgenoten mogen verwelkomen. Onder hen bevond zich een wel zeer tijdelijke bewoner, namelijk Gerard Wilkens uit Delft. Een botbreuk en de noodzaak van een revalidatie brachten hem naar de Houtlaan. Zijn verblijf is hem – naar eigen zeggen – prima bevallen. Maar het was van verbijsterend korte duur. Hij herstelde bijzonder snel, en ging van rolstoel via rollator naar wandelstok, met een bijna niet bij te houden vlotheid. Bij het verschijnen van dit blad is hij inmiddels allang weer thuis, en volop aan het (retraite-)werk. ✱ Hier in huis hebben we over impulsen ook niet te klagen gehad. In het kader van onze middag-activiteiten hadden wij daags voor Kerstmis Peter van Dael te gast. Hij gaf ons een heel boeiende lezing over veranderingen in de uitbeelding van het geboorteverhaal van Christus door de geschiedenis heen. Grafkunst, iconen, en schilderijen laten zien hoe veranderende inzichten in theologie en spiritualiteit tot steeds andere beelden van Kerstmis leiden. Voor ons was het een mooie voorbereiding op dit grote feest, dat wij daags daarna stemmig vierden. Een paar dagen tevoren hebben wij bovendien de viering van Kerstmis vooruit doen gaan door een Kerstmiddag, waarin liederen werden gezongen en die afgesloten werd met een uitstekend verzorgd warm en koud buffet. Die Kerst-In is één van de

momenten in het jaar waarop bewoners en medewerkers samen vierten. Het was hartverwarmend en een goede start van een mooie en inspirerende week. ✱ Begin februari verzorgde Jan Peters een lezing voor ons. Hij gaf een ontroerend beeld van het begin van de Islam en van de gelovige weg die Mohammed inspireerde tot zijn getuigenis over de éne God. Maar hij gaf ons ook een helder inzicht in de interpretatie van de Islam die IS geeft, en in de probleemvolle geschiedenis die daar achter ligt. De lezing van Jan bracht een recordaantal bewoners van ons huis samen, en werd gevolgd door talrijke vragen die duidelijk maakten hoezeer de actuele problematiek ons beweegt. ✱ En zo hebben alle bezigheden van het huis ons bijna ongemerkt in een nieuw jaar gebracht. Het is een jaar waarin er voor ons veel veranderen zal. Het spits van 2016 werd afgebeten door de visite van de provinciaal, waarin de komende veranderingen ook een thema waren. Wij houden u van die ontwikkelingen op de hoogte.

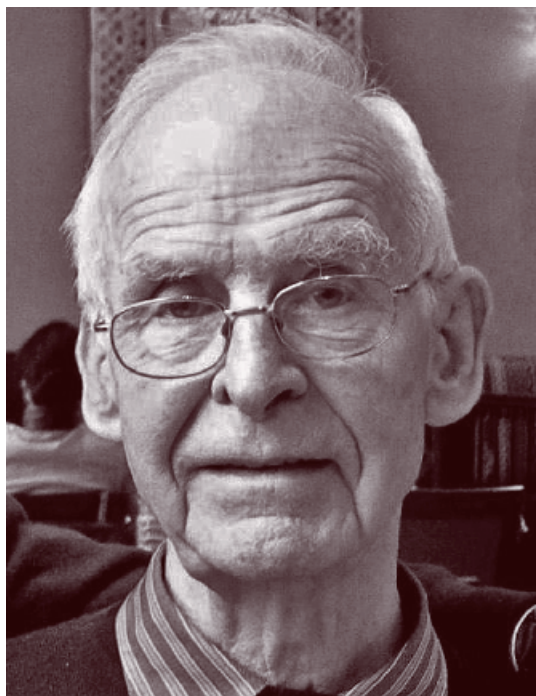

www.biddenonderweg.org

PAUL BROUWERS SJ OVER HET DAGELIJKS LEVEN IN ANKARA

Pater Paul Brouwers (* 1932) is overste van een kleine communiteit in Ankara, Turkije. Vorig jaar vierde hij nog zijn vijftigjarig priesterjubiläum. Hij vertelt over het kerkelijk leven aldaar, de moeilijkheden die zij hierbij ondervinden, met name bij het verwelkomen van vele vluchtelingen.

Paul Brouwers SJ

'Begin januari van dit jaar waren wij slechts met zijn tweeën hier in Ulus, het oude centrum van Ankara. Alexis Doucet SJ, een Fransman, en ikzelf. Alexis is 42, spreekt vloeiend Turks en is pastoor van onze Turks sprekende gemeenschap hier ter plaatse. Een kleine gemeente die op zondagen 30 gelovigen telt, Armeniërs en bekeerlingen. Onze communiteit is gehuisvest in het zelfde gebouw.

Onze derde man, pater Jean-Marc Balhan, is een Belg, 50 jaar oud. Hij spreekt vloeiend Turks en is pastoor van de internationale gemeenschap in onze tweede kerk, die tien kilometer verder ligt in de rijke wijk van Çankaya, naast de nuntiatur. Hij

is vrijdag terug gekomen uit Parijs waar hij voor anderhalve maand onderwijs gaf over de Islam op het Centre Sèvres. Gedurende zijn afwezigheid heb ik hem vervangen voor de zondagse mis. Deze kerkgemeenschap bestaat uit ca. 250 gelovigen, allemaal buitenlanders van meer dan veertig nationaliteiten. De vieringen zijn in het Engels, maar andere talen worden afwisselend gebruikt voor de lezingen. Op feestdagen wordt er ook in velen tale gebeden en gezongen. Beide kerken vormen samen één parochie. Er zijn verder geen katholieke kerken in Ankara.

Jean-Marc is tevens voorzitter van de URT, *L'Union des Religieux (et religieuses) de Turquie*. In Turkije zijn geen diocesane priesters, alle geestelijken zijn leden van religieuze orden en allen zijn buitenlanders. Ook de bisschoppen zijn religieuzen en buitenlanders. Er wordt dus weinig Turks gesproken, veel Italiaans, Frans en Duits. Het merendeel van hen is gevestigd in Istanbul en Izmir. Langs de zuidkust van Turkije en verder langs de grens met Syrië zijn nog enkele kerken die niet zijn vernietigd. Er zijn nog enkele beroemde kerken van Armeniërs en Syrische orthodoxen, die meer verwant zijn met hun geloofsgenoten in de Arabische landen dan met het kerkelijk gezag in Istanbul.

Wij zijn tenslotte eigenlijk met zijn vieren, drie hier in Ankara en dan nog een jezuïet in Trabzon aan de Zwarte Zee, op 800 kilometer ten noord-oosten van Ankara. Hij is lid van onze communiteit, een Fransman, Patrice de Pommerol SJ, die alleen leeft en pastoor is van een hele kleine katholieke gemeenschap. Het plateau van Anatolië strekt zich uit ten oosten van Ankara over meer dan 1000 kilometer tot aan de grenzen met Rusland, Armenië, Georgië, Iran en Irak, maar daar zijn geen kerken meer en geen priesters.

JRS

Wij hebben nog de zorg voor de stroom vluchtelingen die door Turkije trekt om Europa te bereiken. Eigenlijk kunnen we maar weinig voor hen doen. Al een aantal jaren geleden is de instroom begonnen met Afghanen en Iraniërs, daarna Irakezen en tenslotte Syriërs. Wanneer ze het land binnenkomen moeten ze zich inschrijven als vluchtelingen bij de UNHCR en dan wordt hun een verblijfplaats aangewezen, ver van de hoofdstad Ankara en ver van Istanbul. Ze worden verwezen naar satellietsteden verspreid over het land op grote afstand van elkaar. Daar moeten ze blijven totdat ze aangenomen worden in Europa of Amerika en dat kan jaren duren. Sinds vorig jaar, met de uitbreiding van de oorlog in Irak en Syrië is de situatie uit de hand gelopen en zijn plotseling meer dan een miljoen vluchtelingen in een hoog tempo door Turkije getrokken. De *Jesuit Refugee Service* (JRS) waar wij voor zorgen en waarvan Alexis Doucet hier 'Country-Director' is, heeft hard gewerkt voor hun welzijn, maar de JRS is dit jaar tot stilstand gekomen omdat de wijze van werken niet voldoet aan de eisen van het Turkse beleid. Het werk werd gedaan door vrijwilligers en bestond uit de uitreiking van voedsel en kleding en het onderwijzen van kinderen die niet naar Turkse scholen kunnen gaan omdat ze geen Turks spreken. Vele christenen kloppen bij ons aan voor onderdak, maar wij kunnen ze niet helpen. Wij zijn onmachtig. De christenen, die een groot deel uitmaken van de vluchtelingen zijn aan hun lot overgelaten omdat er in de steden waar ze toegewezen zijn geen kerken zijn en geen priesters. Met Kerstmis 2014 hebben we in onze kerk in Çankaya een mis in het Arabisch opgedragen voor Irakezen van Krikale (op 80 km afstand) die met bussen gebracht werden. Dat hebben we niet kunnen herhalen. Een keer per maand bereiken wij wel Konya (vroeger Iconium op 450 km) om er de mis te vieren. Daar is wel een katholieke kerk met twee Italiaanse religieuzen maar geen priester. Op 29 december 2015 werd ik gevraagd om bij een kerstviering van de Chaldezen - katholieke Irakezen - te helpen in de liturgie, om biecht te horen en communie uit te reiken. Een priester

St. Pauluskerk in Konya, uniek in de regio.

van de Syrische ritus uit Istanbul vierde de mis. Dat was in Akseray, 300 kilometer ten zuiden van Ankara. Er waren 600 gelovigen bij elkaar in een grote zaal boven een restaurant. Ik ben 'even' met de bus op en neer gegaan, dezelfde dag. Het was wel vermoeiend maar werkelijk de moeite waard. En op 31 december in onze kerk hier in Ulus is een andere groep van Chaldezen uit Kirkkale Kerstmis komen vieren met een priester die voor de gelegenheid uit Noord-Irak was gekomen. Ze waren met meer dan tachtig.

Ik word vaak gevraagd om vluchtelingen te ontvangen die niets anders spreken dan Arabisch of, zoals zij zeggen 'de taal van Christus', Aramees. Ik gebruik het Arabisch veel meer dan ik ooit verwacht had toen ik van Libanon naar Turkije kwam. Ik ben voorgegaan in het gebed bij dopen en begrafenissen. Omdat de vluchtelingen verspreid zijn in afgelegen steden waar geen kerken zijn maar ook geen begraafplaatsen voor niet-moslims, komen ze vaak van heel ver, vaak meer dan drie honderd kilometer, naar onze kerk in Ankara waar een officiële begraafplaats is voor christenen. De moslims dulden immers geen christenen op hun eigen begraafplaatsen!

Paul Brouwers SJ

Hugo Ongena en vijfenveertig jaar Elcker-Ik

Hij zit netjes op tijd me op te wachten in de receptie. *Hij* is Hugo Ongena SJ, medeoprichter van Volkshogeschool Elcker-Ik in Antwerpen. Elcker-Ik bestaat vijfenveertig jaar. En bij die gelegenheid werd een boek uitgegeven *Elcker-ik 45 jaar sociale actie*. Het werd geschreven door Walter Lotens met medewerking van Stefaan Vermeulen. De aanleiding van het bezoek was Hugo en deze uitgave. Bij een bord lekkere preisoep ontmoetten wij elkaar, 't was lang geleden.

Founding fathers

'Hoe ben je met Elcker-Ik begonnen', vroeg ik? 'Met bezinningsdagen aan jonge mensen te geven is het begonnen. Na een tijd werd aangevoeld dat deze formule verruimd moest worden. We schakelden over op volwassenenvorming. Samen met Flor Fischer. Flor Fischer (1936-1998) was een Antwerpse priester, die een aantal progressieve initiatieven nam waardoor hij bekendheid verwierf. In 1970 begonnen wij Elcker-Ik. Aanvankelijk was dat een gemeenschap die wilde informeren, actievoeren en vormen. Wij waren gevestigd in het Puttenhof in Schilde, een home voor priesters op rust. Het centrum verhuisde na korte tijd naar Antwerpen. Wij probeerden, buiten de zuilen om, een progressieve frontvorming tot stand te brengen.'

In het boek laat Hugo optekenen: 'In het verhaal van Elcker-Ik zijn zeer vele en polyvalente stemmen aanwezig. Die moeten meeklinken, want zoals Wannes Van de Velde zei: 'ne zanger is ne groep'. 'Hij, Wannes, kwam hier dagelijks zijn portootje drinken', aldus Hugo. 'Zijn buste hangt tegen de voorgevel in de Breughelstraat.' 'Merkwaardig is hoe de medewerkers, geprononceerde persoonlijkheden, een gemeenschappelijk engagement hadden en hebben. In veel gevallen werden zij zelf, na hun Elcker-ik periode, de eerste-steenlegger van nieuwe organisaties waarvan het embryo in Elcker-Ik tot bloei gekomen was.'

Hugo, samen met de overleden Flor Fischer, kan je de 'founding fathers' noemen. Naar het schijnt was Flor de leverancier voor duizend ideeën per uur en Hugo zorgde voor goed bestuur. Joost Van Langendonck en Jos Geysels zegden bij gelegenheid van veertig jaar Elcker-Ik: 'Hugo houdt niet van spotlights. In een film bij die gelegenheid gemaakt, zie je zijn hoofd bijna onder tafel verdwijnen.' De schrijver van het boek: 'vermoedt krachten die van heel diep komen.' Hij proeft iets van een 'be-ziel-er'. Hij vervolgt: 'Hugo is zeker geen zwever. Hij is een jezuïet die met een utopische visie én een stevige aarding voortdurend in contact blijft met het hier en nu. En al blijft hij liefst op de achtergrond, toch was Hugo meer dan de helft van zijn leven – hij is er nu 82 – het uithangbord en de spreekbuis van Elcker-Ik. Dat is hij nog steeds.' (o.c. p. 42)

Uit de woorden van Hugo bij ons gesprek én uit het boek (o.c. p.18) blijkt dat wie in Elcker-Ik komt meewerken de gedachte van ontzuiling genegen is. 'We vormen een soort tussenpositie, een koepel, los van de klassieke zuilen.' 'Elcker-Ik speelde in de loop der jaren een actieve rol in 'de nieuwe sociale bewegingen' zoals de vredesbeweging, de milieubeweging, de vrouwenbeweging en de derdewereldbeweging, maar ook in de strijd tegen racisme, de ontwikkeling van de sociale economie en de emancipatie van maatschappelijk kwetsbare groepen.' 'De maatschappelijke uitdagingen van vandaag: klimaatopwarming, armoede en herverdeling, migratie, economische en financiële crisis, politieke verharding van de mondiale instellingen, dagen elke burger immers uit om zijn stem te laten horen.' (o.c. p.21)

Doorheen het boek treft men samenvattende uitspraken van verschillende aard die een gemeenschappelijke geest ademen. We geven er enkele: 'Elcker-Ik was een broeikas waar ideeën zich konden ontwikkelen tot structuren en organisaties.' (DS) 'Mei 68, die grote baarmoeder, zorgde in het begin van de jaren zeventig voor een echte 'boom' van alternatieve geboortes. Het was een jarenlange dracht geweest, en toch kwam er geen olifant te voorschijn maar een hele resem vreemde vogels.' (LF) 'Leerprocessen van de jaren zestig vonden hun vertaling in engagementen in de jaren zeventig. Het geloof in de kracht van vormingswerk was sterk en de verwachtingen hooggespannen.' (PdA) 'In 1971 werd Elcker-Ik opgericht. In Amsterdam vonden wij de naam: oud en nieuw in één woord.' In het Belgisch Staatsblad lezen we: 'De vereniging heeft tot doel volwassenen en jongvolwassenen kansen te bieden tot verdere ontplooiing. Ze wil hen de waarde doen ervaren van het in gelijkwaardigheid samenleven, werken en spreken, op zoek gaan naar waarden die hen inspireren om van daaruit vorm te geven aan het eigentijdse samenleven.' 'Hugo verduidelijkt: 'Wij richtten ons toen in de eerste plaats op de problemen van gemarginaliseerde groepen in de maatschappij, naar de vierde wereld, naar uitgetreden priesters, naar echtgescheidenen, naar mensen met een handicap, naar de vrouwen- en homobeweging en ga zo maar door.'

Volkskamp

Een voltrefter is het jaarlijkse Volkskamp geweest. Elk Pinksterweekend, 21 jaar lang. 'Dit is een schitterend iets, zonder echte agenda en een gedroomde plek waar je oude en nieuwe vrienden ontmoet. Het is ook de trouw die mensen steeds opnieuw naar hier doet komen.' De woorden zijn van de voorzitter van Oxfam.

Er was animatie. De internationale Nieuwe Scène speelde er de eerste keer Mistero Buffo. Jan Declair, Hilde Uytterlinden, Charles Cornette en de anderen. Ze kwamen recht uit Avignon. Er was vorming, muziek maken, mensen anders ontmoeten dan in vergaderingen. Er kon veel. Een greep uit de thema's: in 78: 'Tien jaar na mei '68'; in 83: 'ecologie en arbeid'; in 85: 'Afrika'; in 89: 'Benvenuto, naar een multiculturele samenleving'. Boeiende sprekers werden telkens naar de weide gehaald.

Ondertussen komen in het café allerhande mensen binnen- en buitenlopen: een bijenkorf. Een vrouw wordt aan Hugo voorgesteld. Zij zal tijdelijk een zieke vrijwillige medewerkster vervangen. 'We hebben hier een vijfenzeventig vrijwilligers', voegt Hugo er tussendoor aan toe. Een Russische oudere dame, tolk, gaf ooit nog Hebreeuws in Tel Aviv, zet zich even aan onze tafel. Zij is hier thuis en geeft cursus Russisch.

Wie het winterprogramma dat nu loopt onder ogen neemt, staat versteld van de verscheidenheid van het aanbod: 110 cursuselementen in januari. Een negentigtal in februari. Uiteenlopende talen: Arabisch, Portugees, Koerdisch, Russisch, Spaans worden er onderwezen; er zijn filosofische samenkomsten; er staat kunst en cultuur op het programma naast actualiteit en geschiedenis; wetenschap, literatuur... kortom een overvloed.

Achteraan in het boek komen verschillende mensen aan het woord die elk op hun wijze terugblikken op 45 jaar Elcker-Ik. Minister van staat, hoogleraar Frank Vandenbroucke is een van hen. Enkele woorden uit zijn reactie: 'Ik lees dit boek met een warm gevoel. Het roept mooie herinneringen op aan mensen die tijdens de voorbije veertig jaar 'fellow travellers' waren in allerlei acties en initiatieven. Mijn eerste herinnering aan Elcker-ik betreft een cursus economie die ik gaf in Elcker-ik Leuven in de tweede helft van de jaren 70. Elcker-ik stond voor politieke vorming, in de meest nobele betekenis van het woord: niet dogmatisch, zelf bouwen aan inzicht en die inzichten uitwisselen en verdiepen.

Een belangrijk aanknopingspunt met Elcker-Ik is de vredesbeweging, met name het verzet tegen het plaatsen van nieuwe kernwapens in Europa. Die beweging is voor veel mensen cruciaal geweest. Ze bewees de mogelijkheid van kritische politieke bewustwording op grote schaal.'

Hugo, 'founding Father, verkouden op het ogenblik van ons gesprek, blijft vanuit de hoek van het café het komen en gaan van zijn levenswerk volgen, stil en bescheiden, niet in 'the picture'. Met de woorden van Frank Vandenbroucke nemen we afscheid: 'met een goed gevoel'.

Interview en samenstelling: *Walter Fabri SJ*

Unieke identificatie: 17de-eeuwse vrouwelijke schilder maakt portret van missionaris die uit China komt

In maart 2016 komt er bij veilinghuis Koller in Zürich een opmerkelijk portret onder de hamer. Het indrukwekkende portret (doek, 69,5 x 59cm) is voluit gesigneerd door Michaelina Woutiers (1614(?)-1687), een fenomenale vrouwelijke schilder die in het midden van de 17de eeuw in Brussel actief was. De man op het portret wordt geïdentificeerd door het opschrift in de rechter bovenhoek dat in het Chinees en in fonetische transcriptie de naam noemt van Wei Kuangguo (moderne transcriptie), alias de Italiaanse jezuïet Martino Martini (1614-1661). Tot nog toe was geen levensgroot portret van hem bekend. Zijn belang is onmiskenbaar groot: vanuit China kwam hij naar Antwerpen en Amsterdam om een uitgever te zoeken voor zijn *Novus Atlas Sinensis*, de eerste atlas die ooit van China werd gemaakt. Balthasar II Moretus zag geen brood in de editie waarop Martini naar Amsterdam trok om bij de befaamde drukker Johann Blaeu meer gehoor te vinden. De publicatie uit 1655 werd onvoorzien een bestseller. Andere bestsellers waren zijn overzicht van de Chinese geschiedenis uit de oudste tijden en een relaas van de recente Manchu inval in China. In 1654, de datum die ook op het doek voorkomt, was Martino Martini in Brussel op bezoek bij aarts-hertog Leopold-Wilhelm die hem de financiële middelen bezorgde voor zijn missioneringsactiviteiten in China. Michaelina Woutiers moet in deze periode het portret van Martini hebben gemaakt. Het bleef bewaard in het Brusselse jezuïetenklooster en werd in hun inventaris omschreven als 'Portrait du Père Martini, un des premiers missionnaires (sic) de la Chine'. In hetzelfde jaar verbleef Martini ook kort in Leuven. Daar rekruteerde hij jonge missionarissen met een uiteenzetting over China waarbij hij, vooruitstrevend als hij was, prenten toonde die werden verlicht door een 'laterna magica'. De nu volstrekt onbekende Michaelina Woutiers was een opmerkelijk veelzijdige schilderes die niet

Portret van een missionaris, door Michaelina Woutiers.
FOTO: KOLLER AUKTIONEN AG, ZÜRICH.

alleen portretten maar ook historiestukken, genre- taferelen en bloemstukken schilderde. In het Kunsthistorisches Museum in Wenen is een monumentale voorstelling van Bacchus en zijn gevolg bewaard. Zelfs in Europese context is het hoogst uitzonderlijk dat schilderessen een profane scène in beeld brachten. Het grote formaat van het doek maakt het geheel nog spectaculairder. Katlijne Van der Stighelen (Kunst van de vroegmoderne tijd) heeft een boek over haar in voorbereiding.

De activiteiten en het oeuvre van Martini worden onder meer bestudeerd door Nicolas Standaert SJ en Noël Golvers (Sinologie). De laatste heeft een symposiumbijdrage in druk waarin van dag tot dag de reis van Martini in de Lage Landen wordt gedocumenteerd. Uit Martini's rijke correspondentie komt een uitermate dynamische en dominante persoonlijkheid naar voren, begeesterend naar geloofs-genoten toe, meedogenloos voor al diegenen die er andere denkbeelden op na hielden. Zijn Opera Omnia getuigen van zijn werkkraft, intellectuele flexibiliteit en missioneringsijver. Het portret van Woutiers karakteriseert op onnavolgbare wijze de imponerende veertigjarige jezuïet. De meervoudige interpretatie van dit portret illustreert de kracht van de interdisciplinaire expertise die zo kenmerkend is voor de Faculteit Letteren.

Nicolas Standaert SJ

De Jezuieten – Hun geschiedenis van Ignatius tot heden

Voor wie een helder overzicht wil van de meer dan 400 jarige evolutie van de beweging rond Ignatius van Loyola, de jezuïeten, is dit boek gesneden brood. De auteur, John O'Malley SJ is niet de eerste de beste. Hij is verbonden aan de universiteit van Georgetown (VS), en is specialist in de geschiedenis van deze orde. In dit nieuwe werk toont hij hoe groot de achtergrond is van waaruit hij schrijft zonder, uiteraard, in dit kleinere werk van 128 pagina's, in details vast te lopen.

Hij overloopt de geschiedenis vanaf Ignatius - en dit is nog niet dikwijls gebeurd - tot na het tweede Vaticaanse concilie. Of, om het met de woorden van O'Malley te zeggen: 'Ik beperk mij tot twee doelstellingen: 'in een bijna schematische vorm het verhaal

te vertellen van het begin, de ontwikkeling, de triomfen en de beproevingen van de Sociëteit van Jezus tot op heden; (2) door een bijna willekeurige keuze meer in detail een beschrijving te geven van enige ondernemingen, zodat het niet teveel een verhaal blijft en het contact met de concrete realiteit van de geschiedenis niet verloren gaat.' (p.10)

Twee smaakgevers die meteen de diepte aanduiden en de originaliteit die dit boek wil tonen: Over de Geestelijke Oefeningen schrijft O'Malley: 'Van de Geestelijke Oefeningen werd verwacht dat de novice een gebedsleven zou beginnen te ontwikkelen dat veel verder zou gaan dan het mechanisch reciteren van gebeden en de formele observantie van regels, en dat hem zou brengen tot een vertrouwelijkheid met God.' (p.19)

Als hij over het bestuur van Ignatius schrijft, noteert O'Malley: 'Hoewel, (zijn) leiderschap moeilijk te omschrijven valt, bestaat het zeker in grote mate uit het hebben van een visie, uit het vermogen om te zien hoe in bepaalde omstandigheden verandering meer overeenkomt met het doel dat je voor ogen staat dan dezelfde koers te blijven volgen.' (p.21)

Nog een voorbeeld om de eigen visie van deze auteur op de geschiedenis van de orde aan te tonen: ver naar het einde van het boek vat hij de geschiedenis van de Sociëteit op een eigen manier samen in wat hij de 'vier stichtingen' noemt. De eerste stichting is het ogenblik waarop Ignatius met zijn eerste gezellen in 1540 de toelating uit Rome krijgt om de Sociëteit te beginnen. Het feit dat de Sociëteit onderwijs als eerste apostolaat gaat beoefenen vanaf 1550, noemt hij een tweede stichting. De jezuïeten zijn in 1773 opgeheven en in 1814 kregen zij de toelating om opnieuw groep te vormen, een herstichting dus. De derde in de rij. Tenslotte beschouwt O'Malley de 31^e Algemene Congregatie van 1965-1966, als een zogenaamde vierde stichting, wegens de hernieuwde bronnenstudie en de herleving van de Geestelijke Oefeningen. Een originele indeling.

Walter Fabri SJ

John W. O'Malley - De Jezuieten
Hun geschiedenis van Ignatius tot heden
Averbode, 2015, 128p., € 18,50

De video van de Paus

Paus Franciscus over de uitdagingen voor de mensheid

'De video van de Paus' is een nieuw digitaal platform dat in januari in het Vaticaan is gelanceerd door het Wereldwijde Gebedsnetwerk van de Paus. Via dit netwerk nodigt Paus Franciscus mensen uit de hele wereld uit om samen te bidden voor zijn intenties aangaande de uitdagingen waarmee de mensheid wordt geconfronteerd.

Alle godsdiensten

Dit project richt zich tot alle mensen van goede wil, ongeacht de religieuze of filosofische traditie waartoe ze behoren. Het Wereldwijde Gebedsnetwerk van de Paus heeft een aantal video's geproduceerd waaraan Paus Franciscus zijn medewerking heeft verleend. In deze video's worden de maandelijkse gebedsintenties van de Paus voorgesteld. Elke intentie zoomt in op een belangrijke uitdaging voor de mensheid.

30 miljoen mensen, 10 talen

Op de Video van de Paus kunnen surfers uitwisselen met de gemeenschap die groeit rond dit initiatief. Het project wil 30 miljoen mensen bereiken in 10 talen, waaronder Chinees, Hebreeuws en ook Nederlands. Het project werd uitgewerkt door La Machi, een communicatiebureau voor goede doelen.

FOUTJE

In het winternummer van 'Jezuiten' stond abusievelijk de verkeerde tekst bij een foto van pater Guus Ziggelaar SJ. Dit is de foto waar de tekst naar verwees. U ziet pater Ziggelaar en verder van links naar rechts: zuster Josita (India), zuster Charis, overste (Roemenië), zuster Alfina (India), zuster Lockie (Nederland) en zuster Maria Frank (India). Sinds najaar 2015 maakt ook zuster Maricia Jose (India) deel uit van de Amsterdamse zusters Missionarissen van Naastenliefde, maar ze staat niet op de foto.

Foto: Mainse Rijpkema

Interreligieuze dialoog

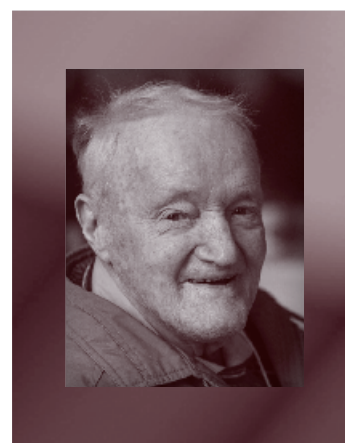
In de eerste editie van januari is de Pausvideo ingegaan op de interreligieuze dialoog. Frédéric Fornos SJ, algemeen verantwoordelijke van het Wereldwijde Gebedsnetwerk van de Paus, zegt hierover: 'In een wereld waar fragmentering, verdeeldheid en oppositie hoogtij vieren, is het meer dan noodzakelijk dat mensen van verschillende godsdiensten en, ruimer, alle vredelievende mensen zich samen inzetten voor het goede doel. Paus Franciscus stelt elke maand een uitdaging voor die relevant is voor de hele mensheid. Het is belangrijk dat de godsdiensten tonen dat zij samen kunnen werken voor vrede, broederlijkheid en solidariteit om zich zo in te zetten voor het gemeenschappelijke goed van de mensheid.'

Zorg voor de schepping

In februari deed paus Franciscus een verzoek aan alle kijkers om zorg te dragen voor de schepping, ons gemeenschappelijk huis, om dit te beschermen en te beheren, ook met het oog op toekomstige generaties. Het verband tussen de armoede in de wereld en de kwetsbaarheid van onze planeet vereist volgens de paus een andere manier van omgang met de economie en de vooruitgang.

Nikolaas Sintobin SJ

Je vindt de Nederlandstalige versie van de video's op www.facebook.com/DeVideovandePaus en op YouTube.

Pater Wim Goossens
(1924 - 2015)

Pater Willy of 'Wim' Goossens werd op 1 september 1924 geboren in het Limburgse Eigenbilzen, als tweede in een gezin van vier. In 1943 trad hij in. In 1946 begon hij aan de studie van de filosofie, eerst in Godinne en later in Leuven. Na enkele stagejaren als leraar in de colleges van Turnhout en van Gent kon hij in 1954 in Leuven beginnen aan de vier jaren theologie. In 1957 werd hij er tot priester gewijd. Na de theologie werd hij nog een jaar leraar in het college van Brussel en verzorgde hij in de reeks 'Geerebaert-Klassieken' de uitgave van Caesars 'Veldtocht in Gallië'. Zijn derde proefjaar deed hij in Paray-le-Monial (1959-1960). In 1962 begon hij aan twee heel vruchtbare periodes in zijn leven. In Antwerpen is hij 26 jaar (62-88) de toegewijde leraar van de vierde Latijnse geweest. Urenlang, vóór, tijdens of na de les was hij met zijn leerlingen begaan opdat ze toch maar naar een hogere klas konden overgaan. Wim was daarnaast een gedreven aalmoezenier bij

de jongverkennerstroep Leopold III, zeer present en zeer hulpvaardig op al hun kampen. Hij reed desnoods met de fiets tot in de Ardennen. In 1989 werd hij onderpastoor in de Borgerhoutse Xaveriusparochie en was er als het ware 'de lijm' van de parochiegemeenschap. Hij had voor iedereen een vriendelijk woord, bezocht de mensen thuis en zou nooit een verjaardag vergeten. Achter zijn zachte voorkomen zat echter een stevig 'temperament'. Het was zijn vorm van naastenliefde om steeds minzaam te blijven glimlachen. Toen hij 87 was verhuisde hij voor meer verzorging naar Heverlee. Daar was hij vier jaar een aangename huisgenoot. Na enkele dagen ziekenhuis is hij op 19 november 2015 rustig naar zijn Heer gegaan.

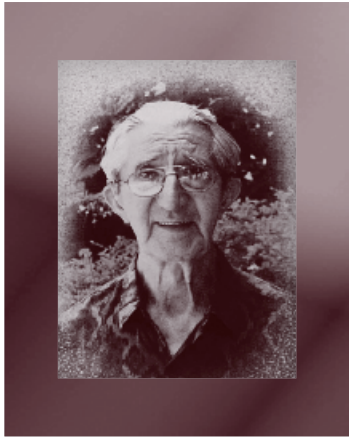
Pater Jan Kerkhofs
(1924 - 2015)

Pater Jan Kerkhofs werd geboren op 15 mei 1924 in Hasselt als oudste van drie kinderen. Zijn vader was chirurg, de eerste van Limburg. Van zijn opvoeding thuis zei hij later dat ze zeer katholiek maar niet klerikaal was. Zo is Jan

gebleven nadat hij was ingetreden in Drongen op 7 september 1942: trouw aan zijn geloof, kritisch tegenover de heersende kerkelijke cultuur. Reeds voor zijn priesterwijding in 1956 was hij in 1954 gepromoveerd in de Politieke en de Sociale Wetenschappen aan de universiteit van Leuven. Uit die studiekeuze bleek zijn verlangen om bij te dragen tot de vernieuwing van de geloofsgemeenschap. Daarvoor deed hij een beroep op het wereldwijde netwerk van de jezuïeten en op de netwerken die hijzelf tot stand bracht. Hij had een bewonderenswaardig vermogen om medewerkers aan te trekken rond vele projecten. Rond Pro Mundi Vita, een christelijk studiecentrum voor de wereldkerk. Rond UNIAPAC, de internationale organisatie van de christelijke werkgevers. Rond het Interdiocesaan pastoraal beraad. Rond het Europese (later het Mondiale) Waardeonderzoek. Waar vond hij de motivatie om ondertussen meer dan twintig boeken te schrijven? Volgens hem ging het in de kerk na het tweede Vaticaans Concilie allemaal te traag: de opwaardering van de vrouw, de decentralisatie van het gezag, de oecumenische dialoog. Zijn persoonlijke spiritualiteit heeft hij uitgeschreven in publicaties zoals 'Een horizon van teder licht. Spiritualiteit voor zoekende mensen' (1997). In 1981 werd Jan hoogleraar pastoraaltheologie aan de K.U. Leuven: een bescheiden maar soms ontvullende aanwezigheid voor vele collega's. Hij wist meer en vroeger dan anderen wat elders omging. De laatste jaren

in Heverlee waren stille jaren voor Jan, was een gesprek, zelfs met zijn vele goede vrienden, niet meer mogelijk. Op enkele dagen is het verrassend vlug gegaan. Hij is overleden op 16 december 2015. De Heer heeft gegeven, de Heer heeft genomen...

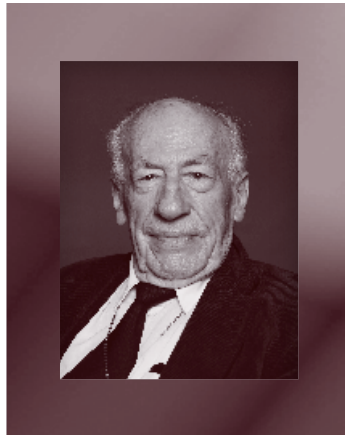

Pater Albert Rutten (1925-2016)

Albert Rutten werd geboren in Gulpen in een familie van bierbrouwers. Hij volgde het gymnasium B als interne leerling van het Canisius College in Nijmegen en trad op 15 juli 1943 bij de jezuïeten in. Na de filosofiestudie in het Berchmanianum vertrok hij naar de missie van Java, waar hij surveillant werd in de kweekschool van Ambarawa en catecheet in Yogyakarta. Voor zijn theologiestudie kwam hij terug naar Nederland en hij werd op 22 augustus 1955 priester gewijd in Maastricht. Terug in Indonesië werkte hij in de basiszielzorg, achtereenvolgens zeven jaar in de steden Solo en Yogyakarta (Kotabaru) en vervolgens tien jaar in de dorpen Pakem en Somohitan, gelegen op

de helling van de Merapi-vulkaan, waar hij zich met succes inzette voor kerkelijke opbouw zowel als sociale en economische ontwikkeling. In 1976 werd hij socius van de novicenmeester in Giri Sonta. Samen droegen zij de verantwoordelijkheid voor soms wel 45 novicen tegelijk. Deze taak vervulde hij tien jaar. In 1985 nam hij de Indonesische nationaliteit aan en veranderde hij zijn naam in Rudito, maar iedereen bleef hem Romo (pater) Rutten noemen. In 1988 kreeg zijn leven een geheel andere wending. Hij was al 63 jaar toen hij een taak kreeg als leraar en spiritueel aan het seminarie in Dili, Oost-Timor. Ondanks zijn leeftijd leerde hij Tetun, de taal van de plaatselijke bevolking. Het eiland was toen deel van Indonesië en werd met harde hand onderdrukt door het leger. In 1999 was hij getuige van de plunderingen en moordpartijen door het vertrekkende Indonesische leger en de milities, waarbij ook twee jezuïeten werden vermoord. Bijna 20 jaar bleef hij op Oost-Timor, dat na de onafhankelijkheid Timor Leste heette. In 2007 keerde hij terug naar Java, eerst naar Yogyakarta, waar hij ziekenhuispastor werd en daarna naar Emmaüs, Giri Sonta als emeritus. Op zijn oude dag wijdde hij zich vooral aan het vertalen van boeken in het Indonesisch. Op 2 januari 2016 overleed hij in het ziekenhuis Sint Elisabeth in Semarang als gevolg van een hersenbloeding. Albert was een zachtmoedig en fijnzinnig man en tegelijk vastberaden en krachtig, een harde pit in een zachte bolster. Hij was een

spiritueel man zonder franje, een goede spiritueel en retraiteleider, een geliefd pastor, die in zijn lange leven voor velen een zegen is geweest.

Pater Jan Willem Schneider (1925-2015)

Jan Willem werd geboren in Hengelo, in een gezin met zeven kinderen waar traditie en emancipatie zorgden voor een bewust geloofsleven. Zijn vader was advocaat en gedurende vele jaren lid van de Gedeputeerde Staten van Overijssel en vlak na de oorlog korte tijd lid van de Eerste Kamer. Jan Willem deed zijn middelbare school in Rolduc, waaraan hij goede herinneringen behield. Een paar dagen na het einde van de oorlog trad hij in bij de jezuïeten. Na zijn filosofiestudie aan het Berchmanianum kreeg hij de opdracht om rechten te studeren in Nijmegen. Binnen drie jaar haalde hij cum laude zijn meesterstitel en na zijn theologiestudie en priesterwijding in Maastricht (1957) promoveerde hij in Amsterdam tot doctor in het Internationaal Recht (1959). Na zijn tertiaat in Ierland vertrok

hij naar India en werd docent Volkenrecht in Calcutta. Na vijf jaar keerde hij terug naar Nederland en werd docent aan de Katholieke Hogeschool van Tilburg. In 1990 nam hij afscheid als hoogleraar Volkenrecht. Zijn kennis van het internationale recht, gecombineerd met zijn orthodoxe geloofsopvattingen, trok ook de aandacht van de nuntiatuur. Gedurende ongeveer 30 jaar werd hij regelmatig gevraagd om de Heilige Stoel te vertegenwoordigen bij internationale vergaderingen. Daarmee trad hij in de voetsporen van zijn bewonderde vader, die gepromoveerd was op een proefschrift over de rol van de Paus in het Volkenrecht. Het vertrouwen dat Jan Willem daarbij kreeg van de kant van de Kerk heeft hem veel goed gedaan en het versterkte in hem het verlangen om dienstbaar te zijn aan de Kerk, die hij onvoorwaardelijk liefhad. Na zijn emeritaat bleef hij in Brabant, niet langer als professor, maar als pastoor. Bijna 10 jaar was hij pastoor in Deurne. Hij was bekend als predikant bij uitvaarten en hij besteedde veel aandacht aan bijbelcursussen. Jan Willem was een dominante persoonlijkheid. Hij was groot van gestalte en had een harde stem, waarmee hij zo lang mogelijke volzinnen voordroeg, ook als hij niet op de preekstoel stond. Hij hield ervan om te doceren en niet alleen in de collegezaal. Een van zijn studenten karakteriseerde zijn manier van spreken als volgt: uw colleges zijn preken en uw preken zijn colleges. Jan Willem hield zijn hele leven ook iets van de kostschooljongen

van Rolduc. Met veel bravoure vertelde hij van de schelmenstreken die hij had uitgethaald en van zijn retorische hoogtenpunten. Hij had uitgesproken meningen, die hij niet onder stoelen of banken stak, maar hij kon zelf ook goed tegen kritiek. Hij genoot van het leven, maar was realistisch genoeg om te zien wat niet meer haalbaar was en daar dan op tijd vrijwillig afstand van te doen. Bovenal was hij een man van groot geloof, die dankbaar was voor de gaven die hij van God ontvangen had en die niets liever wilde dan al zijn talenten en krachten te wijden aan de verkondiging van het Evangelie en de dienst aan de Kerk.

Pater Gerard Verbraeken (1933 - 2015)

Gerard Verbraeken werd geboren in Beveren-Waas op 10 juli 1933 als eerste van zes kinderen in de familie van landbouwer Florent Verbraeken. Na de lagere school in Beveren doorliep hij de Grieks-Latijnse Humaniora op het Klein Seminarie van Sint-Niklaas. Op school was hij de medeleerling die toen, en ook later, bij gele-

genheid van de tweejaarlijkse klasreünies, veel bijdroeg tot de groepsbinding in de klas. In september 1952 trad hij in bij de jezuïeten in Drongen. Hij liep drie jaar stage in Congo (1959-1961). Vervolgens studeerde hij theologie in Heytrop, waar hij priester werd gewijd op 31 juli 1964. Na zijn derde proefjaar vertrok hij opnieuw naar Congo (1966). Hij werkte er als leraar en als pastorale verantwoordelijke in het bisdom Popokabaka: Imbela, Kasongo-Lunda, Dinga, Kinshasa Boboto. Zijn verplaatsingen zijn nauwelijks te volgen. Hij was inzetbaar op vele plaatsen en voor vele taken. Opmerkelijk is wel dat overal waar hij kwam bloemen werden geplant en tuinen aangelegd. Hij was en bleef een landbouwerszoon. In 2009 verhuisde hij naar Kinshasa en vandaar naar Kikwit. Hij bewees hij er nog vele jaren dienst als minister en door zijn aandacht voor de jongeren en armen, in het bijzonder voor een weeshuis in Kikwit. Hij kon op zijn achterban in Beveren rekenen om dit en vele andere projecten financieel te steunen. Al enkele jaren was zijn hart aan het verzwakken. Enkele dagen voor zijn vertrek naar België plantte Gerard in het binnentuintje nog een aantal avocadoplantjes. Die zullen later een aandenken vormen aan 'le père Gérard'. Hij werd opgevangen in Heverlee, een kans voor vele medebroeders om hem beter te leren kennen. Maar lang heeft die kennismaking niet mogen duren. Hij overleed in het H. Hart ziekenhuis op zaterdag 24 oktober 2015.

De kunst van het theedrinken

Op 15 augustus 2015 drukte ik op de deurbelletjes van het Xaveriushuis in Amsterdam. Een medebroeder liet mij binnen. Hij schonk mij een kopje thee in. Het aanbod van het warme drankje drong als een speer binnen in de diepste vezels van mijn lichaam en geest. Zonder spreken keken we elkaar aan: ik begon mij opgenomen te voelen in mijn nieuwe gemeenschap. Vandaag leef ik samen met vijf medebroeders. Een nieuwe gemeenschap stelt mij voor nieuwe uitdagingen. Maar geleidelijk baant een stroomdal zich een weg doorheen het onbewoonbare. We hebben allen verschillende karakters. Maar met een scheutje verdraagzaamheid, een druppeltje empathie en een wolkje humor komen we al een heel eind. De lach maakt ons samen sterker.

Als minister ben ik verantwoordelijk voor alle praktische zaken binnen het Xaveriushuis. Men verwacht van mij een dienstbaarheid, waardoor de priesters in mijn gemeenschap rustig hun werk kunnen doen. Wanneer ik samen met onze poetsvrouw een kopje thee drink, dan beseft ik dat we iets gemeenschappelijks hebben: handenarbeid. Het gebruik van mijn handen heeft iets wonderlijks, want ze verbinden mij met iets groters. Het is natuurlijk gemakkelijk om te beweren dat o.a. lampjes vervangen mij verbindt met iets hogers. Het spirituele spat er niet direct vanaf. Toch heeft handenarbeid een relatie met zingeving: ten eerste kan ik er mijn gemeenschap mee dienen; heb ik zicht op het eindresultaat van mijn werk en past het bij mijn talenten. Ten tweede confronteren ze mij met de schoonheid van mijn beperkingen. Ze doen mij beseffen dat in mijn leven de mooiste dingen voortvloeien uit onvolmaaktheden. Indien ik op een dag het sluitstuk van de perfectie zou vinden, dan zou ik niet goed genoeg hebben gezocht. Tenslotte hebben mijn handen een uitwerking op mijn menszijn. Hun invloed reikt niet alleen tot mijn intellect, maar ook tot mijn hart. In de diepste kern van mijn wezen schenken mijn handen vertroosting.

Amsterdam heeft veel gezichten. Er is het bruisende uitgangsleven met musea, bioscopen, café's en allerlei culturele activiteiten. Maar de stad herbergt ook

Bart Baele SJ. FOTO: TRUUS GROEN

een donkere kant. Er wonen daar veel mensen met sociale problemen. Elke week werk ik in een tehuis voor mensen met moeilijkheden. Ik ervaar het niet alleen als een vorm van liefdadigheid, maar ook als een teken van rechtvaardigheid. Tijdens mijn werk hou ik mij discreet op de achtergrond. Ik voel aan dat goed doen goed is, maar het onzichtbare doen beter is. Mijn taken getuigen van een verpletterende eenvoud: als receptionist neem ik de telefoon op, beantwoord ze of sla ik een brug tussen twee mensen. Ook beoefen ik het inschenken van thee. Dat is niet altijd gemakkelijk, want soms verwar ik het met koffie. Tijdens het theedrinken komen mensen regelmatig met mij praten. Dan probeer ik hen zo goed mogelijk een luisterend oor aan te bieden. Ik ontdek meer en meer dat het tegenovergestelde van praten niet zwijgen is, maar wel luisteren. Voor mij is het fascinerend om tijdens het luisteren het bijzondere te ontdekken in gewone mensen.

Bart Baele SJ

DRONGEN

Maanden juli en augustus in de Oude Abdij Drongen:

FAMILIEDAGEN voor het gehele gezin.

Van vrijdagavond 1 juli tot dinsdagavond 5 juli.

LOYOLATOCHT

Staptocht in Spanje voor deelnemers tussen 20 en 55 jaar op zoek naar diepere zin in hun leven, in het spoor van Ignatius.

Van vrijdag 8 juli tot donderdag 21 juli met Leo De Weerd SJ en Bart van Emmerik SJ.

ACHTDAAGSE GEESTELIJKE OEFENINGEN

Persoonlijk begeleidde retraite.

Van dinsdag 12 tot donderdag 21 juli en van vrijdag 22 juli tot zondag 31 juli.

Met begeleiders van het team Geestelijke Oefeningen

GEESTELIJKE OEFENINGEN OP STRAAT

Midden in de wereld staan en je blik afstemmen op de barmhartigheid van God.

Je overnacht in de Oude Abdij, overdag ga je de straat op.

Van zaterdag 6 augustus (17 u) tot zaterdag 13 augustus (14u)

Met Wauthier de Mahieu SJ en Marcel Rémon SJ.

OP DE FIETS MET GOD

Vijfdaagse vakantiebezinning

van woensdag 17 tot zondag 21 augustus met Bart van Emmerik SJ, Pieter Van Petegem en Anne Dupont

ZOMERCURSUS MYSTIEKE LITERATUUR

Thema: Van liefde sterven. De dood in de mystieke literatuur.

Inleidingen, tekstlezing met commentaar door specialisten, liturgie en gebed, cultureel avondprogramma.

Van woensdagavond 24 augustus tot zondagnamiddag 28.

OUDE ABDIJ DRONGEN

Drongenplein 27, 9031 DRONGEN, 0032 (0)9. 226 5 226

www.oudeabdij.be Info over al deze activiteiten: activiteiten@oudeabdij.be

BOECHOUT

DE HEILIGE PIERRE FAVRE S.J. EN ZIJN 'MEMORIAAL'

24 april 2016

Door pater André Cnockaert SJ.

De bezinningsvoormiddagen gaan door te Capenberg - Huize Stracke, Borsbeeksesteenweg 45, 2530

Boechout. We beginnen de bezinningsvoormiddag om 9 u met een inleiding tot 10 u. Na een onderbreking volgt om 10.30 u een tweede inleiding. Om 11.45 u is er Eucharistieviering. Einde omstreeks 12.30 u.

Iedereen is welkom. Inschrijven is niet nodig. Inlichtingen: W. Rombauts, tel. 0032 3455 52 12, wrombauts@telenet.be

DELFT

MUZIEK IN DE PAASTIJD

donderdag 7 en 28 april 2016

Plaats: Kapel van het Stanislashuis te Delft.

Tijd: Van 19.30 tot 21.30 uur.

Inleider: Jan Christiaens is musicoloog en stafmedewerker bij het Bezinningscentrum 'De Oude Abdij' in Drongen (België).

Onderwerp: Aan de hand van klassieke muziek leidt hij ons op twee avonden binnen in het paasmysterie.

Aanmelding: Dries van den Akker SJ, tel. 0031 648634693; email: dries.vd.akker@jezuïeten.org.

AMSTERDAM

OPVOEDING, IN DE TRADITIE VAN DE JEZUÏETEN

Drie voordrachten over ignatiaanse pedagogiek door Nikolaas Sintobin SJ:

Geen enkel kind is veroordeeld tot middelmatigheid: ignatiaanse uitmuntendheid.

17 april 2016 van 10:30 tot 12:15

Opvoeden tot vrijheid: de uitdaging van het vertrouwen. 24 april 2016 van 10:30 tot 12:15

In gesprek gaan met je kind als het moeilijk gaat. 1 mei 2016 van 10:30 tot 12:15

Kostprijs: €5,- contant te betalen bij aanvang van elke voordracht.

Locatie: Ignatius huis, Beulingstraat 11, 1017 BA Amsterdam.

Aanmelden via: academie@krijtberg.nl

Jezuïeten is een uitgave van de Nederlandse en de Vlaamse provincies van de Sociëteit van Jezus.

Het verschijnt viermaal per jaar en is bedoeld voor familieleden, vrienden, weldoeners en geïnteresseerden. Het blad is in principe gratis. Giften zijn altijd welkom, meer informatie hierover op pag. 2.

Bij de 400e verjaardag van de jezuïetenkerk in Antwerpen, vandaag gekend als Carolus Borromeus, vroeg de kerkfabriek aan het Onze-Lieve-Vrouwecollege om mee te werken aan de viering van die verjaardag. De aloude traditie van het jezuïetentoneel indachtig, leek dit wel een boeiende ervaring.

Kan men zich trouwens een mooier decor wensen dan deze barokparel en de Italiaans ogende piazza? Maar tegelijk hield de vraag ook een enorme uitdaging in, zowel op inhoudelijk als vormelijk vlak. Het beoefenen van de toneelkunst als oefening in de welsprekendheid is in de Vlaamse colleges wat wegged deemsterd en de nadruk is geëvolueerd van het zuivere woord naar het meer visuele. Inspiratie zoeken in de thema's van het verleden was dus niet aangewezen, we zouden kiezen voor iets totaal anders, totaliter aliter.

Philippe Van Goethem,
algemeen directeur, Onze-Lieve-Vrouwecollege, Antwerpen.